

PATVIRTINTA

Raseinių r. Viduklės Simono Stanevičiaus gimnazijos
direktoriaus 2025 m. birželio 10 d.
įsakymu Nr. V-133

PRITARTA

Raseinių r. Viduklės Simono Stanevičiaus
gimnazijos tarybos 2025 m. birželio 4 d.
nutarimu (protokolo Nr. 6)

PRITARTA

Raseinių rajono savivaldybės mero
2025 m. birželio 10 d. potvarkiu Nr. M-376

RASEINIŲ R. VIDUKLĖS SIMONO STANEVIČIAUS GIMNAZIJOS

IKIMOKYKLINIO UGDYMO PROGRAMA

2025

Viduklė

I SKYRIUS BENDROSIOS NUOSTATOS

Švietimo teikėjo pavadinimas: Raseinių r. Viduklės Simono Stanevičiaus gimnazija.

Teisinė forma: Raseinių rajono savivaldybės biudžetinė įstaiga.

Grupė: ikimokyklinio ugdymo.

Adresas: Ataugos g. 7, Viduklė, Raseinių r. sav., LT- 60347, el. p. viduklesgimnazija@vssg.lt.

Raseinių r. Viduklės Simono Stanevičiaus gimnazijoje (toliau – Gimnazija) vadovaujamosi Ikimokyklinio ugdymo programos gairėse, patvirtintose Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministro 2023 m. rugsėjo 4 d. įsakymu Nr. V-1142 „Dėl ikimokyklinio ugdymo programos gairių patvirtinimo“, pateiktu požiūriu į vaiką ir vaikystę, vaiko raidą, poreikius, ugdymo(si) būdus, juo grindžiamas visas Ikimokyklinio ugdymo programos (toliau – Programa) turinys.

Programoje pateikiami esminiai susitarimai dėl vaikų nuo 1 m. iki 6 m. ugdymo(si), siekiant užtikrinti kokybišką ikimokyklinį ugdymą(si) ir ugdymo(si) tęstinumą.

Požiūris į vaiką ir jo ugdymą

Įstaigoje laikomasi nuostatos kuo visapusiškiau ugdyti vaiko asmenybę, talentą ir protinius bei fizinius sugebėjimus, garantuoti vaiko teisę aktyviai veikti, reikšti savo nuomonę, siūlyti savo sumanymus, idėjas, kaip tai teigiama Jungtinių Tautų vaiko teisių konvencijoje. Gyventi sutvarkytoje, saugioje aplinkoje, jaustis laukiamam, mylimam ir vertingam. Glaudžiai bendradarbiaudami su šeima, padėdami jai atlikti vaiko globos ir ugdymo funkcijas. Ugdyti vaiko pagarbą tėvams, žmogui, gamtai, valstybei.

Ugdymą(si) grindžiančios vertybės

Vaikų ugdymasis grindžiamas požiūriu į vaiką ir jo ugdymą(si) sąlygotomis vertybėmis:

1. **vaiko orumas** – kiekvieno vaiko nelygstamos vertės, autentiškumo, unikalumo pripažinimas ir puoselėjimas;
2. **vaiko gerovė** – vaikų gerovės pirmumo pripažinimas, puoselėjant vaiko saugumą, sveikatą, darną su savimi ir kultūrine, socialine bei fizine aplinka;
3. **saviraiškos laisvė** – kiekvieno vaiko kūrybinio potencialo ir laisvės išreikšti save pripažinimas, palaikymas ir skatinimas;

4. **lygiavertis dalyvavimas** – lygiavertėmis sąveikomis grindžiamo ugdymo(si) vertės pripažinimas, sudarant maksimalias sąlygas kiekvienam vaikui dalyvauti bendrame ugdymosi procese ir pašalinant ugdymosi kliūtis;

5. **lygiateisiškumas ir teisingumas** – vienodų teisių augti ir ugdytis visiems pripažinimas, užtikrinant galimybes kiekvienam vaikui optimaliai vystyti ir reikšti savo potencines galias nepriklausomai nuo priežasčių, susijusių su lytimi, sveikata, socialine ir kultūrine padėtimi. Minimizuojamos atskirties ir diskriminavimo galimybės, atstovaujama vaikų teisėms mokykloje ir už jos ribų;

6. **pagarba, tolerancija ir atvirumas įvairovei** – atviros, pagarba, empatija ir tolerancija grindžiamos ugdymo(si) aplinkos kūrimas, pripažįstant įvairovę kaip vertybę ir sudarant sąlygas visiems vaikams sėkmingai dalyvauti, natūraliai priimant prigimtinius ir kultūrinius skirtumus;

7. **bendruomeniškumas, demokratija ir pilietiškumas** – pagarba asmeniui grindžiamos demokratinės aplinkos kūrimas, priklausymo bendruomenei jausmo puoselėjimas, atsakomybės už save ir kitus ugdymasis;

8. **kultūrinis tapatumas** – pagarbos savo šalies kultūrai (gimtajai kalbai, etninei kultūrai, tautos istorijai) puoselėjimas, padedant vaikui išreikšti save kaip savo šalies kultūros dalyvį ir kūrėją ir pozityviai priimti kitų kultūrų savitumą.

Poreikių tenkinimas ir turtinimas

Programa sukuria prielaidas užtikrinti pagrindinių, kiekvienam vaikui aktualių poreikių tenkinimą ir turtinimą:

1. **žaidimo poreikis** – turėti laisvę, pakankamai laiko, erdvės, žaidimo partnerių ir galimybę per bendrus žaidimus kurti vaikų kultūrą. Pripažįstama žaidimo, kaip savarankiškos vaikų veiklos, nelygstama vertė. Nuolat stebėdami ir tinkamoje situacijoje jautriai įsitraukdami į žaidimus, suaugusieji padeda vaikams augintis žaidimo gebėjimus;

2. **saugumo poreikis** – jaustis saugiam, gerbiamam, matomam, girdimam, tinkamai globojamam, sulaukti paramos ir pagalbos, kai jos reikia. Ugdati vaikus rūpinamasi ne tik užtikrinti jų saugumą, bet ir juos pačius pagal jų galias įtraukti į rūpinimąsi savo bei kitų saugumu;

3. **draugysčių poreikis** – jaustis priimamam, jausti bendrumą, lygiavertiškumą su kitais, kitų paramą, artimumą, turėti vieną ar keletą artimesnių draugų. Sukuriama ugdymo(si) aplinka, skatinanti vaikus tyrinėti ir atrasti, kaip būti, gyventi ir veikti drauge;

4. **komunikavimo poreikis** – dalintis su kitais emocijomis, mintimis, idėjomis žodžiu ir nežodinėmis priemonėmis (mimika, judesiu, piešiniu, muzikos kūriniu ir pan.). Vaikams sudaromos

sąlygos išbandyti įvairias komunikavimo su vaikais ir suaugusiais priemones ir atrasti pagarbaus, veiksmingo bendravimo būdus;

5. **pažinimo džiaugsmo poreikis** – smalsauti, tyrinėti, klausinėti, aiškinti(s), kurti ir išbandyti, džiaugiantis naujais atradimais ir gebėjimu pažinti. Taikydami ugdymo(si) procese įgytas patirtis vaikai kuria ir perkuria savo teorijas apie pasaulį;

6. **kūrybinės saviraiškos poreikis** – tyrinėti ir atrasti unikalios savo kūrybinės galios per įvairias veiklas. Kuriamos ir spontaniškos, ir kryptingų veiklų galimybės, palankios atsiskleisti vaikų interesams, gabumams ir auginti savitą raiškos stilių;

7. programa taip pat sukuria prielaidas atliepti ir tenkinti **unikalius kiekvieno vaiko poreikius**, tarp jų ir specialiuosius ugdymosi poreikius.

Vaikai ugdomi stebėdami, veikdami spontaniškai, užsikrėsdami patrauklia, malonumą teikiančia veikla ir pagal savo jėgas, poreikius bei pomėgius įsitraukdami į mokytojo organizuotą kryptingą veiklą.

1. Kuriamoje ar atnaujinamoje Programoje numatomi vaiko ugdymosi žaidžiant ir patirtinio ugdymosi būdai, atitinkantys vaikų prigimtį ir raidos poreikius. Gimnazija į Programą įtraukia ugdymosi žaidžiant būdus ir susitaria, kuriuos iš patirtinio ugdymosi būdų taikys ir įtrauks į Programą.

2. Vaikų ugdymasis žaidžiant. Žaismingumas natūraliai būdingas vaiko santykiui su pasauliu, yra viso jo veikimo ir ugdymo(si) bruožas, vaikų kultūros plėtojimo prielaida. Spontaniškas žaismingumas skleidžiasi per vaikų tyrinėjimą ir eksperimentavimą, visavertiškai įgyvendinamas per savarankiškai pačių vaikų kuriamus žaidimus. Vaikai ugdomi, įsitraukę į žaidimus, žaisdami sensomotorinius tyrinėjimo žaidimus, savarankiškai kurdami vaizduote paremtus režisūrinius, siužetinius vaidmenų ir naratyvinius žaidimus. Tikslingai formuojant(is) siauresnius, savitus gebėjimus žaidžiami didaktiniai žaidimai. Ugdymo(si) procese išlaikomas balansas tarp savarankiškai vaikų kuriamų siužetinių vaidmenų žaidimų ir ugdomųjų žaidimų su taisyklėmis.

3. Vaikų patirtinio ugdymosi būdai. Susidomėję įvairiomis veiklomis, stebėdami, tyrinėdami, eksperimentuodami, kurdami, dalindamiesi patirtimi, vaikai visais pojūčiais patiria, pajaučia objektus, jų savybes, ryšius, reiškinius ir procesus, atranda tai, kas jiems nauja, gilina supratimą ir plėtoja gebėjimus. Ugdymo(si) procese skatinami šie vaikų patirtinio ugdymosi būdai: personalizuotas, savivaldus, dialogiškas, judrus, įkūnytasis ugdymasis, ugdymasis tyrinėjant, kuriant, reflektuojant.

Tėvų ir vietos bendruomenės poreikiai

Tėvai tikisi, kad jų vaikai bus ugdomi kokybiškai. Svarbiausia, kad vaikai jaustųsi saugiai, būtų sveiki ir, aktyviai veikdami, įgytų visas kompetencijas, reikalingas sėkmingam tolesniam mokymuisi. Tėvai palankiai vertina prioritetines įstaigos veiklos sritis, taikomus inovatyvius ugdymosi metodus, džiaugiasi estetiška, jaukia ir šilta aplinka, reiškia didelį susidomėjimą saviraiškos renginiais, didžiuojasi vaikų dalyvavimais įvairiuose konkursuose, parodose, projektuose. Jie linkę bendrauti ir bendradarbiauti su mokytojais, pagalbos vaikui specialistais, domisi ugdymu, noriai dalyvauja įvairiuose renginiuose.

Palaikomas glaudus ryšys su Viduklės miestelio vietos bendruomene. Ikimokyklinukai dalyvauja šventėse, renginiuose, minėjimuose ir t. t. Bendradarbiaujama su Viduklės seniūnija, biblioteka, kultūros centru Viduklėje.

Regiono ypatumai, ugdymo įstaigos savitumas

Įstaigoje ugdomi vaikai nuo 1 m. iki 6 m. Patys mažiausieji vaikai trokšta žaidimų, tyrinėjimų, atradimų, judėjimo ir saugumo jausmo. Vyresnieji pageidauja veiklą rinktis pagal savo poreikius, jiems svarbi aktyvi veikla, svarbus bendravimas su bendraamžiais, nori jaustis saugūs, per eksperimentus, saviraišką, kūrybą kaupti patirtį, likti individualybėmis, nori būti pastebėti. Ugdamė vaikus atsižvelgiama į individualius jų poreikius, skirtingus interesus, pažinimo būdus, temperamentą, gyvenimo patirtį ir raidos ypatumus. Vaikams sudaromos sąlygos tenkinti ne tik pagrindinius, bet ir specialiuosius ugdymo(si) poreikius. Specialiųjų ugdymosi poreikių turintys vaikai yra integruojami į bendrojo ugdymo grupes. Jiems pagalbą teikia logopedas, socialinis pedagogas, specialusis pedagogas, mokinio padėjėjai.

Palaikomi glaudūs ryšiai su Viduklės miestelio vietos bendruomene, partneriais. Ikimokyklinio ugdymo skyrius įsikūręs nuosavų namų kvartale. Netoliese yra tvenkinys, Ataugos miškas, Jūkainių pažintinis-rekreacinis takas, biblioteka, Raseinių rajono kultūros centras Viduklėje. Šių įstaigų darbuotojų ir miestelio seniūnijos organizuojamose šventėse dalyvauja įstaigos vaikai. Bendradarbiaujama su Viduklės seniūnija, parapija, biblioteka, kultūros centru Viduklėje, kaimų bendruomene „Viduklė“. Vaikai dalyvauja įvairiuose respublikiniuose, tarptautiniuose projektuose, didelis dėmesys skiriamas sveikai gyvensenai, fiziniam aktyvumui.

Gylių skyrius veikia buvusios mokyklos patalpose, todėl vaikams čia sudarytos itin palankios sąlygos augti ir tobulėti. Pastatas pasižymi erdviomis, šviesiomis patalpomis, kurios leidžia kurti įvairias ugdymo aplinkas – nuo kūrybinių dirbtuvių iki ramių poilsio zonų. Vaikų fiziniam aktyvumui ir sveikatingumui užtikrinti čia įrengta sporto salė, o šalia esantis sporto stadionas ir parkas suteikia galimybę reguliariai organizuoti veiklas gryname ore. Taip pat pastate

veikia Raseinių rajono Marcelijaus Martinaičio viešosios bibliotekos filialas, kuris tampa puikia vieta skaitymo, pažinimo ir kūrybiškumo ugdymui. Tokia aplinka leidžia vaikams ne tik saugiai žaisti, bet ir visapusiškai ugdytis – lavinti savo fizinius, emocinius, socialinius ir pažintinius gebėjimus.

Skyrių bendruomenės vadovaujasi šiomis vertybėmis: pagarba ugdytiniais ir jų šeimoms, pareiagingumu, atsakingumu, asmeniniu tobulėjimu, tolerancija, sveikata ir ekologija, inovatyvumu, pagarba savo krašto ir tautos kultūros tradicijoms.

Ypatingas dėmesys skiriamas sveikatos saugojimui ir stiprinimui. Ikimokyklinukai dalyvauja prevenciniuose sveikatinimo, aplinkosaugos projektuose. Sukurtos jaukios, saugios edukacinės aplinkos, leidžiančios pasireikšti vaikų gebėjimams. Vidaus patalpos yra ergonomiškos, įrengta laboratorija.

II SKYRIUS IKIMOKYKLINIO UGDYMO PRINCIPAI

Gairės parengtos vadovaujantis svarbiausiais ikimokyklinio ugdymo principais, užtikrinančiais ugdymo(si) kryptingumą, integralumą, veiksmingas ugdomasias sąveikas ir ugdymo(si) kokybę. Gairėse pateiktais principais grindžiamas visas kuriamos ar atnaujinamos Programos turinys, jie gali būti papildyti kitais mokyklai aktualiais principais, kurie neprieštarauja toliau pateiktiems svarbiausiems principams:

1. **Ugdymo(si) ir priežiūros vienovės principas.** Ikimokyklinio ugdymo(si) procesui būdinga ugdymo(si) ir priežiūros vienovė. Kiekviena suplanuota ir nesuplanuota sąveika bei kasdienė rutina yra ugdanti, turtinanti vaiko patirtį. Ilgalakis, nuolatinis, saugus vaiko emocinis ryšys su mokytoju sukuria prielaidas visavertei vaiko raidai ir ugdymui(si).

2. **Vaiko raidos ir ugdymo(si) dermės principas.** Ugdymo(si) procese atsižvelgiama į raidos nulemtą vaikų poreikių, patirties ir gebėjimų įvairovę ir skatinama visapusiška vaiko raida – fizinė, emocinė, socialinė, pažinimo, komunikavimo, meninės raiškos.

3. **Žaismės principas.** Žaismingumas yra viso ikimokyklinio vaikų ugdymo(si) pagrindinis bruožas, neatsiejama tyrinėjimo, eksperimentavimo, fantazavimo, kūrybos dalis, o žaidimas – svarbiausia savarankiška vaiko veikla.

4. **Sociokultūrinio kryptingumo principas.** Ugdymas(is) yra grindžiamas žmogiškosiomis, tautinėmis ir pilietinėmis vertybėmis, padedančiomis vaikams įsitraukti į supančią kultūrinę aplinką ir didinančiomis atvirumą kultūrinei bei kalbinei įvairovei.

5. **Integralumo principas.** Siekiama visuminės vaikų raidos, užtikrinamas darnus visų pasiekimų sričių gebėjimų plėtojimas, ugdymo(si) sričių tarpusavio ryšiai, vidinės turinio sąsajos kiekvienoje ugdymo(si) srityje, vaikų veiklos integralumas.

6. **Įtraukties principas.** Sudaromos sąlygos kiekvienam vaikui ugdytis, plėtoti savo galias, gauti reikiamą pagalbą, patirti sėkmę, atsižvelgiant į ugdymosi poreikių įvairovę.

7. **Kontekstualumo principas.** Vaikų ugdymas(is) vyksta estetiškuose, į veiklą įtraukiančiuose, vaikų iniciatyvoms atvirose artimiausios socialinės, kultūrinės, kalbinės ir gamtinės aplinkos kontekstuose, siekiama vaikų ugdymo(si) patirčių aktualumo, prasmingumo.

8. **Vaiko ir mokytojo bendro veikimo principas.** Aplinkos, sąveikos, bendros prasmės kuriamos įsiklausant ir atliepiant vaikų poreikius, interesus, iniciatyvas, nuomonę, drauge priimant sprendimus.

9. **Lėtojo ugdymo(si), užtikrinančio gilų įsitraukimą, principas.** Vaikai giliai išgyvena ir pajaučia kiekvieną *čia ir dabar* momentą, kai skiriama pakankamai laiko kasdienei rutinai, tyrinėjimo ar kūrybos procesui, nuostabai ir atradimo džiaugsmui.

10. **Reflektyvaus ugdymo(si) principas.** Mokytojas drauge su vaiku emocijomis ir veiksmis atspindi vaiko veikimo patirtis. Su vaikais drauge pagal jų gebėjimus apmąstomos vaikų emocijos, veiklos ir jų rezultatai, numatomas tolesnis veikimas. Mokytojai apsvaisto autentiškas vaikų patirtis, veiklos kokybę ir savo pedagoginių sprendimų poveikį vaikų ugdymui(si).

11. **Šeimos ir mokyklos partnerystės principas.** Mokykla ir šeima (globėjai) bendradarbiauja rengiant Programą, užtikrinant ugdymo(si) tęstinumą ir dermę, kuriant susitelkusią, kartu besimokančią bendruomenę. Tėvai ir mokyklos darbuotojai pasitiki vieni kitais ir veikia dėl vaikų interesų.

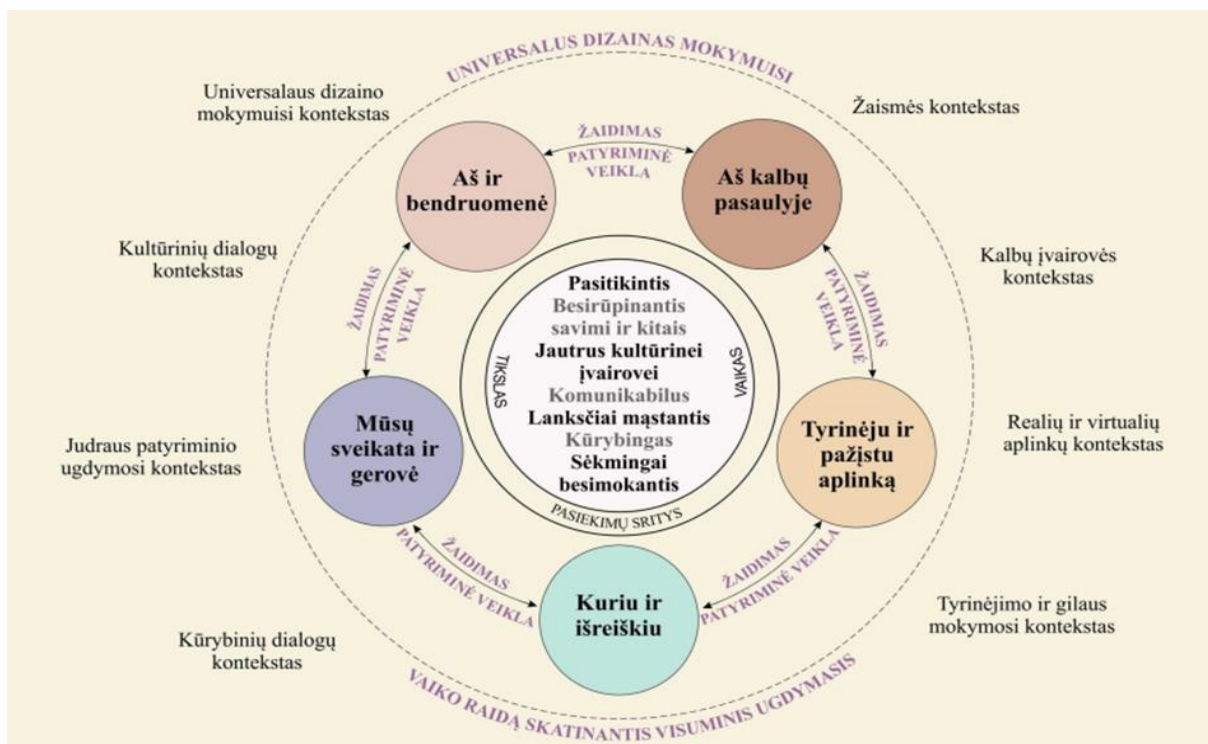
III SKYRIUS TIKSLAI, UŽDAVINIAI, UGDYMO(SI) REZULTATAI

TIKSLAS

Ikimokyklinio ugdymo tikslas – atsižvelgiant į vaikų prigimtines galias, patirtį, poreikius, šeimos ir bendruomenės susitarimus, kurti lanksčius edukacinius kontekstus, įgalinančius vaikus išsiugdyti pasitikėjimo, rūpinimosi savimi ir kitais, kultūrinio ir socialinio jautrumo, komunikavimo, lankstaus mąstymo, kūrybiškumo, mokėjimo mokytis pradmenis.

UŽDAVINIAI

- Plėtoti individualias fizines, socialines, pažinimo, kalbos ir bendravimo, kūrybines galias, pažinti ir išreikšti save.
- Organizuoti ugdymą, derinant kryptingą mokytojo ir spontanišką vaiko veiklą, taikant patirtinio mokymosi metodus.
- Pozityviai bendrauti ir bendradarbiauti su suaugusiais ir vaikais, mokytis spręsti kasdienes problemas, atsižvelgti į savo ir kitų ketinimus, veiksmų pasekmes.
- Aktyviai dalyvauti ir kūrybiškai išreikšti save šeimos, ugdymo įstaigos ir vietos bendruomenės gyvenime.
- Pažinti ir perimti tautos kultūrą, savo krašto papročius, folklorą, žmonių darbus, liaudies dainas, ratelius, žaidimus.
- Domėtis jį supančia gamta, ją pažinti, puoselėti ir mylėti.
- Mokytis pažinti ir veikti: žaisti, kelti klausimus, tyrinėti, rinktis veiklos būdus ir priemones, samprotauti apie tai, ko išmoko, numatyti tolesnės veiklos žingsnius.
- Taikyti universalios dizaino mokymuisi prieigą, kaip visų vaikų ugdymo(si) sėkmės prielaidą.
- Taikyti judraus ugdymo(si) ir tyrinėjimą skatinančius kontekstus, siekiant suteikti vaikams pasimėgavimo ugdymo(si) procesu jausmą, palengvinti ugdymo(si) procesą bei sėkmingai įtraukti visus vaikus į veiklas.

Vaiko auginamų galių, pasiekimų sričių ir ugdymo(si) sričių galimi ryšiai.

UGDYMO(SI) REZULTATAI

Ikimokyklinio ugdymo(si) rezultatai yra pasiektas tikslas, įgyvendinti uždaviniai ir vaikų nuosekliai įgyjami ir plėtojami jų pasiekimai: vertybinės nuostatos, žinios bei supratimas ir gebėjimai. Ugdymosi pasiekimai suskirstyti į 18 pasiekimų sričių, kurių visuma laiduoja optimalią visų vaiko potencinių galių ūgtį:

1. **kasdieniai gyvenimo įgūdžiai** – asmeniniai valgymo ir mitybos įgūdžiai; kūno švaros ir aplinkos tvarkos palaikymo įgūdžiai; saugaus elgesio įgūdžiai;
2. **fizinis aktyvumas** – stambiosios motorikos įgūdžiai ir fizinės vaiko ypatybės; smulkiosios motorikos įgūdžiai, rankų ir akių koordinacija;
3. **emocijų suvokimas ir raiška** – savo jausmų raiška, suvokimas ir pavadinimas; kitų žmonių jausmų atpažinimas ir tinkamas reagavimas į juos; savo ir kitų žmonių jausmų apmąstymas;
4. **savireguliacija ir savikontrolė** – gebėjimas nusiraminti, atsipalaiduoti; savo dėmesio, jausmų raiškos ir elgesio valdymas; gebėjimas laikytis susitarimų, taisyklių;
5. **savivoka ir savigarba** – savo kūno pažinimas; asmeninio tapatumo jausmas ir teigiamas savęs vertinimas; bendrystės su šeima ir grupe jausmas; kalbinio, tautinio ir pilietinio tapatumo jausmas;
6. **santykiai su suaugusiais ir bendraamžiais** – gebėjimas užmegzti geranoriškus santykius su kitais vaikais ir suaugusiais; gebėjimas atpažinti ir pripažinti savo ir kitų panašumus bei skirtumus; gebėjimas bendrauti, mokymasis bendradarbiauti, gebėjimas prisidėti prie grupės gerovės kūrimo;
7. **aplinkos pažinimas** – socialinės ir kultūrinės aplinkos pažinimas; gamtinės aplinkos pažinimas; pagarba gyvybei ir aplinkai;
8. **matematinis mąstymas** – skaičiaus pajauta, samprotavimai apie kiekį ir duomenis; mato pajauta ir išmatuojamų dydžių palyginimas; geometrinių modelių pažinimas;
9. **skaitmeninis sumanumas** – gebėjimas tikslingai naudoti skaitmenines priemones; elementaraus skaitmeninio turinio kūrimas; saugus naudojimasis išmaniaisiais įrenginiais; veiksmų sekų naudojimas problemoms spręsti;
10. **kalbų supratimas** – gebėjimas klausytis ir suprasti kitų kalbėjimą bei reaguoti į nežodinę raišką; gebėjimas suprasti įvairiomis formomis (simboline, garsine, grafine, vaizdine, žodine) perteikiamas prasmes; domėjimasis tekstu, raidėmis ir simboliais; gebėjimas suprasti amžių atitinkančius meninius ir informacinius tekstus;
11. **kalbinė raiška** – gebėjimas išreikšti patirtį, jausmus ir mintis, įsitraukti ir plėtoti pokalbį; gebėjimas pasakoti, atpasakoti, apibūdinti, kurti, aiškinti taikant nežodines ir žodines raiškos priemones; gebėjimas komunikuoti paprastomis rašytinės raiškos formomis;

12. **estetinis suvokimas** – nusiteikimas estetiniams potyriams ir džiaugsmui; aplinkos, žmonių santykių, meno, savo ir kitų kūrybos grožio pajauta; jautrumas meno raiškos ir kitokios kūrybos įvairovei; jutiminių ir emocinių grožio išgyvenimų prisiminimas, apmąstymas ir dalinimasis su kitais;

13. **meninė raiška** – tyrinėjimas ir eksperimentavimas pasitelkiant įvairias menines priemones ir formas; raiška skirtingomis meninėmis priemonėmis ir būdais; menų kalbų vertingumo supratimas, jų aptarimas ir pasirinkimas;

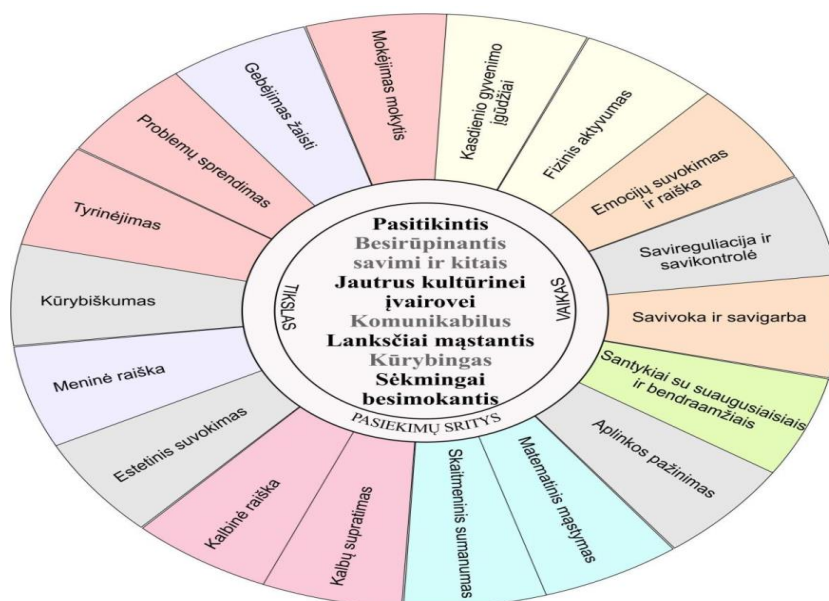
14. **kūrybiškumas** – kūrybinių idėjų tyrinėjimas, fantazavimas, spontaniškas išbandymas, atkartojimas; kūrybinių idėjų plėtojimas ir įgyvendinimas (improvizavimas, komponavimas ir interpretavimas); savo ir kitų kūrybos reflektavimas, kūrybinių sprendimų pasirinkimas ir pritaikymas;

15. **tyrinėjimas** – domėjimasis, eksperimentavimas, gebėjimas kelti klausimus, numatyti; gebėjimas taikyti įvairius tyrinėjimo būdus ir priemones; gebėjimas atliepti, apmąstyti, aptarti tyrinėjimo procesą ir atradimus;

16. **problemų sprendimas** – gebėjimas atpažinti problemą; gebėjimas ieškoti problemos sprendimo būdų ir juos įgyvendinti; gebėjimas atsižvelgti į savo sprendimo pasekmes;

17. **gebėjimas žaisti** – gebėjimas žaidime laikytis prisiimto vaidmens; gebėjimas koordinuoti žaidimo veiksmus su kitais žaidėjais; gebėjimas organizuoti žaidimo erdvę; gebėjimas kurti žaidimo siužetą;

18. **mokėjimas mokytis** – gebėjimas įsitraukti į dominančią veiklą; pastangos kryptingai veikti įgyvendinant ketinimą ar tikslą; gebėjimas stebėti savo ir bendro veikimo pažangą bei koreguoti procesą; gebėjimas reflektuoti savo veiklos procesą ir rezultatą.

IV SKYRIUS

UGDYMO(SI) TURINYS, PROCESAS IR APLINKOS

Ikimokyklinio ugdymo(si) pagrindas yra grindžiamas visuminiu ugdymu – ugdymo(si) procesas siekia užtikrinti subalansuotą visų 18 pasiekimų sričių pasiekimų plėtotę, atskirų ugdymosi sričių dermę, ugdymo ir ugdymosi procesų balansą; universaliu dizainu mokymuisi – siekiama užtikrinti vaikų skirtybių pripažinimą ir priėmimą, sukuriant sąlygas kiekvienam visavertiškai įsitraukti į bendrą ugdymo(si) procesą; pagrindine vaikų veikla žaidimu ir kita patirtine veikla (pajausti, tyrinėti, kurti, dalintis). Šie elementai sudaro tvirtą pagrindą vaikų visapusiškam ugdymui(si), siekiant harmoningo emocinių, socialinių, fizinių, pažinimo, kalbos ir kūrybos galių vystymosi. Ankstyvojo ir ikimokyklinio amžiaus vaikų ugdymo(si) turinys sudarytas remiantis Ikimokyklinio ugdymo programos gairėmis (2023), atskleidžiant plėtojamas vaiko galias per svarbiausias ugdymo(si) sritis ir jas apimančias pasiekimų sritis.

Ugdymo turinys išdėstomas pagal penkias visuminio ikimokyklinio ugdymo(si) sritis (Mūsų sveikata ir gerovė, Aš ir bendruomenė, Aš kalbų pasaulyje, Tyrinėju ir pažįstu aplinką, Kuriu ir išreiškiu), kuriose pateikti turinio aspektai, vaiko ugdymosi pasiekimų sritys su vertybinėmis nuostatomis ir esminiais gebėjimais.

Vaikų, kurie turi specialiųjų ugdymosi poreikių, ugdymo turinys formuojamas vadovaujantis Ikimokyklinio ugdymo programa (ją pritaikant) ir atsižvelgiant į kiekvieno vaiko specialiuosius ugdymosi poreikius, VGK ir ŠPT rekomendacijas ir tėvų (globėjų) lūkesčius.

Paramos vaikų ugdymui(si), mokytojams ir šeimoms sistema pasižymi komandiniu administracijos, Vaiko gerovės komisijos, mokytojų ir švietimo pagalbos specialistų darbu. Mokytojai veikia iš anksto numatydami galimas ugdymo(si) kliūtis ir jų prevencijai iš anksto parenka vaikų ugdymo(si) poreikius atitinkančias priemones ir būdus, kad pašalintų atskirties tikimybę. Švietimo pagalbos specialistų pagalba vaikams orientuojama į fizinių funkcijų lavinimą, pažinimo ir mąstymo operacijų ir kalbos vystymą, jeigu vaikai patiria savitų ugdymosi sunkumų arba jų raida neatitinka amžiaus. Švietimo pagalbos specialistai teikia mokytojui pagalbą, orientuotą į ugdymo(si) proceso optimizavimą, kartu aptardami vaikų poreikius, ugdymo(si) galimybes ir planuodami ugdymo(si) aplinką ir procesą, kad vaikai nepatirtų dalyvavimo ir ugdymo(si) kliūčių. Vykdomi individualūs vertinimai. Reguliariai stebima vaikų pažanga ir reaguojama į pasikeitimus. Vykdomas ugdymo(si) galimybių aptarimas ir planavimas. Specialistai dalyvauja grupės veikloje, siūlomi įvairūs ugdymo(si) metodai ir priemonės. Kuriamos stimuliuojančios ir pritaikytos ugdymo(si) erdvės. Pateikiamos rekomendacijos dėl ugdymo programų pritaikymo, individualizavimo ir tinkamų ugdymo metodų. Organizuojami mokymai, pristatomi pranešimai

mokytojams apie naujausius ugdymo metodus ir geriausias praktikas. Kuriamos pritaikytos ir individualizuotos ugdymo programos, kurios tenkina kiekvieno vaiko specialiuosius ugdymosi poreikius. Mokytojai ir švietimo pagalbos specialistai įtraukia tėvus (globėjus) į bendradarbiaujančią komandą, juos konsultuoja: individualūs susitikimai, atvirų durų dienos, informaciniai susirinkimai, specializuoti seminarai. Įstaiga inicijuoja bendradarbiavimą su išorinėmis vaikų ugdymo, švietimo pagalbos teikimo, išteklių institucijomis, centrais, nevyriausybinėmis organizacijomis, tarpininkauja šeimoms ir kitoms institucijoms sprendžiant vaikų teisių, ugdymo ir pagalbos vaikams klausimus.

Bendravimas ir bendradarbiavimas su šeima. Įstaiga aktyviai įtraukia tėvus (globėjus) į susitarimus dėl vaikų ugdymo(si) pasiekimų, proceso ir aplinkų: įstaiga atsižvelgia į vaiko gerovei aktualius šeimų poreikius ir kultūrą, sukuria lanksčias sąlygas sklandžiai vaikų ir šeimos adaptacijai. Susitaria dėl ugdymo(si) įstaigoje ir šeimoje dermės; šeimos ir įstaigos bendradarbiavimas grindžiamas abipuse pagarba, pasitikėjimu, lygiaverte dialogine partneryste. Visi su vaikų priežiūra ir ugdymu susiję klausimai sprendžiami komunikuojant, tariantis, konsultuojantis šeimoms ir įstaigos darbuotojams pagal jų atsakomybės ribas.

1. UGDYMO(SI) SRITIS. AŠ IR BENDRUOMENĖ		
Ugdymo(si) srities paskirtis – plėtoti vaikų savivoką ir savigarbą, emocijų suvokimą ir raišką, savireguliaciją ir kontrolę, santykius su suaugusiaisiais ir vaikais, socialinį ir kultūrinį supratingumą.		
1.1. KAS AŠ?		
Vertybinė nuostata. Pasitiki savimi ir savo gebėjimais, gerbia save ir kitus. Esminiai gebėjimai. Plėtojamas supratimas apie save, kaip unikalų asmenį, kuris auga ir keičiasi, įgyja vis daugiau savarankiškumo, galių ir pasitikėjimo savimi, mokosi priimti savo gyvenimui ir ugdymuisi aktualius sprendimus ir pasirinkimus: savo poreikių, pomėgių, interesų supratimas bei raiška. Kontekstai. Vaiko vardo, amžiaus, lyties, šeimos narių pažinimas ir supratimas. Savo kūno dalių, pojūčių ir gebėjimų pažinimas. Savo jausmų atpažinimas ir įvardijimas, supratimas, kas sukelia tam tikras emocijas. Ką vaikas mėgsta veikti, kokie žaidimai ar užsiėmimai teikia džiaugsmą. Vaiko šeimos tradicijos, kalba, šventės ir kiti kultūriniai aspektai, kurie formuoja vaiko tapatybę.		
Žingsniai	Pasiekimai	Mokytojo veikla – ugdymo(si) gairės
Ankstyvasis ugdymas (1-3 metai)		
1-3 m.	Savo poreikius valgyti, žaisti, miegoti ir kt. vaikai iki 3 m. parodo veido mimika,	Mokytojas jautriai ir nuolat palaiko emocinį ryšį su vaiku, bendrauja ir

	garsais gestais, galvos linktelėjimu išreiškdami sutikimą ar papurtydami galvą į šonus („ne“), pirmaisiais žodžiais, kai yra jautriai globojami, žaidinami, kalbinami grupės mokytojo, kai jis stengiasi suprasti vaiko poreikių ženklus į juos reaguoti, kai įvardija vaiko poreikius ir domėjimosi poreikius.	veikia kaip elgesio modelis vaikui. Organizuoja veiklas, padedančias pažinti ir suprasti save, suvokti savo ryšius su kitais ir vietą tarp kitų žmonių. Naudoja kūno vaizdavimo meno priemones, žaidimus, tyrinėjimus.
Ikimokyklinis ugdymas (3-6 metai)		
3-6 m.	3-6 metų vaikai įsitraukia į žaidimus, įvairias veiklas, kurios padeda patirti ir suprasti: noriu-nenoriu, mėgstu-nemėgstu, įdomu-neįdomu, paskatina atpažinti, tyrinėti, įvardyti ir skirtingais būdais (emocine reakcija, pasirinkimu, piešiniu, žodžiais ar kt.) suaugusiesiems ir kitiems vaikams parodo savo poreikius, pomėgius, interesus.	Mokytojas skatina geranoriškai bendrauti. Kartu su vaikais sudaro dienotvarkę, kuria elgesio grupėje taisyklės. Modeliuoja įvairias situacijas, skaitant istorijas, žaidžiant. Sudaro augimo laiko juostas, ūgio matuoklius, nuotraukas nuo gimimo iki dabarties, vardų žaidimus ir t. t.
1.2. SAVO EMOCIJŲ IR ELGESIO VALDYMAS		
Vertybinė nuostata. Domisi savo ir kitų emocijomis bei jausmais. Esminiai gebėjimai. Atpažįsta ir įvardina savo ir kitų emocijas ar jausmus, jų priežastis, įprastose situacijose emocijas ir jausmus išreiškia tinkamais, kitiems priimtinais būdais, žodžiais ir elgesiu atsiliepia į kiti jausmus. Kontekstai. Skatinti vaikų savivoką, savigarbą, emocijų suvokimą ir raišką, savireguliaciją, socialinį ir kultūrinį supratimą, turėti palaikyti jautrius ir pastovius emocinius ryšius su vaiku, veikti kaip elgesio modelis vaikui ir teikiantis vaikams aktualų turinį bei veiklas, padedančias pažinti ir suprasti save bei savo vietą tarp kitų vaikų.		
Žingsniai	Pasiekimai	Mokytojo veikla – ugdymo(si) gairės
Ankstyvasis ugdymas (1-3 metai)		
1-3 m.	Kasdienėse grupės veiklose, sąveikose su mokytoju ir kitais vaikais kilusias savo emocijas (džiaugsmą, liūdesį, pyktį, nuostabą, baimę) vaikai iki 3 metų išreiškia veido mimika, gestais, balsu, žodžiais, kūno poza, kai suaugusieji susitapatina su jų patiriamomis emocijomis, jautriai į jas reaguoja, atliepia vaiko emocinius poreikius.	Mokytojas taiko emocijų raiškos valdymo būdus veiklose ir bendraujant. Emocijų raiškos valdymo būdus išbando žaidimuose ir bendrose veiklose. Išsiaiškina, susitarimus, emocinių impulsų suvaldymą.
Ikimokyklinis ugdymas (3-6 metai)		

3-6 m.	3-6 metų vaikai, žaisdami vaidmenų ir naratyvinius žaidimus, tyrinėdami ir žymėdami, kaip jaučiasi, klausydamiesi skaitomų istorijų, žiūrėdami filmukus, patiria, išreiškia, aiškinasi, diskutuoja ir vis geriau atpažįsta bei įvardija įvairias savo ir kitų emocijas, jas sukėlusias situacijas bei priežastis.	Mokytojas skatina samprotauti, kas pradžiugino, kas nuliūdino ar papiktino, kodėl? Skatina žaisti bendrus žaidimus, kuriuose reikia suprasti kitą ir geranoriškai bendradarbiauti. Aptaria su vaikais, ką galima daryti, kai kas nors erzina kitą, atima žaislus, kai kyla nesutarimai, kokias rasti išeitis. Sukuria grupės taisykles, aptaria jas ir susitaria jų laikytis tiek žaidimų metu, tiek kasdieninėje veikloje. Žaidimai savireguliacijai: dėmesio reguliavimui, impulsų kontrolei ir kt.
1.3. AŠ TARP KITŲ		
Vertybinės nuostatos. Save vertina teigiamai. Esminiai gebėjimai. Supranta savo asmens tapatumą („aš esu“, „buvau“, „būsiu“), pasako, kad yra berniukas/ mergaitė, priskiria save savo šeimai, grupei, bendruomenei, pasitiki savimi ir savo gebėjimais, palankiai kalba apie save, tikisi, kad kitiems jis patinka, supranta ir gina savo teises būti ir žaisti kartu su kitais. Kontekstai. Dalyvavimas bendruose žaidimuose, projektuose ar užduotyse, skatinančiose bendradarbiavimą. Pažintis su įvairiomis kultūrinėmis šventėmis, tradicijomis, ugdant toleranciją ir supratimą. Mokymasis spręsti kasdienes nesutarimus, dalintis žaislais, laukti savo eilės ir pan.		
Žingsniai	Pasiekimai	Mokytojo veikla – ugdymo(si) gairės
Ankstyvasis ugdymas (1-3 metai)		
1-3 m.	Kalba pirmuoju asmeniu: „aš noriu“, „mano“. Savo „aš“ sieja su savo veikla ir daiktų turėjimu – pasako, ką daro, ką turi. Pasako, kas jis yra – berniukas ar mergaitė, atskiria berniukus nuo mergaičių, pavadina 5-6 kūno dalis.	Mokytojas skatina vaikus užmegzti ir palaikyti asmeninius ryšius su kitais žmonėmis, tyrinėti savo ir kitų panašumus bei skirtumus, pratintis pagalvoti apie kitus ir jų poreikius, būti geranoriškus, draugiškus, mokytis bendrauti, bendradarbiauti, sugyventi. Mokytojas įvardija daiktus, kurie priklauso vaikui, komentuoja vaiko veiklą, būtinai pamini vaiko vardą. Pasiūlo žaidimų „Mano-tavo“, „Mano kūnas“, „Mano žaidimai“. Kalbasi su vaikais, ką mėgsta žaisti berniukai ir mergaitės.
Ikmokyklinis ugdymas (3-6 metai)		

3-6 m.	Suvokia savo norus, jausmus, savybes, gebėjimus. Geba daryti įtaką kitam, atsakingai pasirinkti ir priimti sprendimus. Savo gebėjimus ir save vertina teigiamai. Save apibūdina, nusakydamas fizines ir elgesio savybes, priklausymą šeimai, grupei, gali pasakyti savo tautybę. Stebi ir atpažįsta kitų palankumo ir nepalankumo jam ženklus (pasakytus žodžius, kvietimą žaisti kartu ir kt.).	Mokytojas skatina samprotauti apie save, savo pomėgius, veiklą: Kas? Kada? Ką? Kur? Kaip? Su kuo? Kur buvai? Su kuo buvai? Ką mėgsti veikti? Pasiūlo idėjų savęs, šeimos, kitų žmonių, jų grupių, tyrinėjimams. Skatina pokalbius, diskusijas apie fizines savybes, pomėgius ir elgesio savybes, šeimą, grupę, Tėvynę. Skatina vaikus pozityviai reaguoti į savo klaidas, sąmoningai suklysti, demonstruojant, kaip galima juoktis iš savo apsirikimų.
1.4. ŽMONIŲ BENDRUOMENĖS		
Vertybinės nuostatos. Siekiama padėti vaikams atrasti kultūrinių reiškinių ir žmonių bei jų bendruomenių gyvensenos tyrinėjimo kelius, asmeniškai prasmingus dalyvavimo įstaigos bendruomenėje būdus, ugdantis priklausymo bendruomenei, tautinio ir pilietinio tapatumo jausmus. Esminiai gebėjimai. Žmonių įvairovės supratimas, žmonių bendruomenių tyrinėjimas, tautinio tapatumo ir pilietiškumo jausmas. Kontekstas. Taikyti individualizuotą požiūrį, leidžiantį vaikams rinktis įvairius veiklos būdus ir priemones pagal jų poreikius bei gebėjimus. Patirtinis mokymasis per žaidimus, eksperimentus ir praktines užduotis padeda vaikams išmokyti valdyti savo elgesį, užmegzti draugystes ir geriau suprasti bendruomenę.		
Žingsniai	Pasiekimai	Mokytojo veikla – ugdymo(si) gairės
Ankstyvasis ugdymas (1-3 metai)		
1-3 m.	Vaikai iki 3 metų natūraliai per užmegztus emocinius ryšius jaučia savo šeimą kaip bendruomenę. Vaikų grupę kaip bendruomenę pajaučia, kai užsimezga emocinis ryšys su mokytoju ir grupės vaikais. Vaikų supratimas apie šeimą ir vaikų grupę plečiasi kartu su mokytoju ir tėvais kuriant šeimos ir grupės medį, dalyvaujant šeimos dieneose grupėje, žaidžiant savo šeimos ir kitų šeimų pasiūlytus žaidimus, žiūrinėjant šeimos narių ir grupės vaikų nuotraukas. Vaikai iki 3 metų savo aplinkoje girdi gimtąją kalbą, įsitraukia į mokytojo organizuojamas veiklas su tautosakos, tautodailės, etnomuzikos motyvais, dalyvauja tautinėse ir valstybinėse šventėse.	Mokytojas organizuoja šeimos dienas grupėje, žaidžia šeimos ir kitų šeimų pasiūlytus žaidimus, žiūrinėja šeimos narių ir grupės vaikų nuotraukas. Mokytojas padeda vaikams tyrinėti, atrasti, kas sieja jų aplinkos žmonių bendruomenių narius: emociniai ryšiai, rūpinimasis vienu kitais (šeima), bendras buvimas, bendra veikla, draugystės ryšiai (ugdymo įstaigos bendruomenė), kalba, papročiai, tradicijos, tautosaka, tautodailė, etnomuzika, amatai (tautybė), demokratinės vertybės, demokratinis gyvenimo būdas (valstybė).

Ikimokyklinis ugdymas (3-6 metai)		
3-6 m.	3-6 metų vaikai aiškinasi savo aplinkos žmonių bendruomenių gyvenimo būdo panašumus ir skirtumus: mano šeima – kitos šeimos; ugdymo įstaigos bendruomenė – kitų įstaigų bendruomenės; mano tauta – kitos tautos; mano šalis – kaimyninės ir kitos šalys; žemyno, kuriame gyvenu, žmonės – kitų žemynų žmonės. Domisi gimtąja kalba, etnine kultūra, dalyvauja etnokultūriniuose, pilietiniuose renginiuose ir edukacinėse programose.	Mokytojas tikslingai parengtoje edukacinėje aplinkoje, supažindina su skirtingomis tautomis, kurios gyvena skirtingose šalyse. Su vaikais tyrinėja Lietuvos ir grupę lankančių, iš kitų kraštų atvykusių vaikų šalių simbolius, kalbą, žemėlapius, žmonių gyvenimo būdą (tradicijas, maistą, aprangą ir pan.), aiškina ir išbando pagarbios, tolerantiškos sąveikos su kitų socialinių, tautinių ir kultūrinių bendruomenių žmonėmis būdus.
1.5. MŪSŲ PRAEITIS. DABARTIS. ATEITIS		
Vertybinės nuostatos. Siekiama padėti vaikams tyrinėti praeitį, dabartį, ateitį ir suprasti žmonių gyvenimo bėgant laikui pokyčius. Esminiai gebėjimai. Laiko tėkmės pajauta. Vaikai laiko tėkmės ir asmeninių bei bendruomenės pokyčių per tam tikrą laiką supratimą plėtoja patirdami, aiškindamiesi, tyrinėdami savo ir juos supančių žmonių gyvenimą čia ir dabar, netolimoje ir tolimoje praeityje, numatydami gyvenimo pokyčius ateityje. Kontekstas. Skatinama domėtis savo šeimos praeitimi, tradicijomis, pasakojimais ir vertybėmis. Dalyvavimas nacionalinėse ir vietinėse šventėse, siekiant suprasti jų reikšmę ir istoriją. Diskusijos ir veiklos, skatinančios vaikus svajoti, planuoti ir kurti savo ateities vizijas, atsižvelgiant į praeities patirtį ir dabartines galimybes.		
Žingsniai	Pasiekimai	Mokytojo veikla – ugdymo(si) gairės
Ankstyvasis ugdymas (1-3 metai)		
1-3 m.	Vaikai iki 3 metų laiko tėkmę pajaučia sąsajoje su savo veikla (kiek laiko užtrunka kažką padaryti) ir gyvenimo ritmu (ką aš veikiu per dieną). Eksperimentuoja su skirtingos trukmės muzikinėmis atkarpomis, 1, 5, 10 minučių smėlio laikrodžiais (ką galiu nuveikti, kol skambės muzika, ištekęs smėlis); dėlioja savo veiklos per dieną paveikslėlius pajausdami ir patirdami paros trukmę ir laiko tėkmės per parą nuoseklumą.	Mokytojas paaiškina ir kuria aplinką, kad vaikai suprastų laiko tėkmės bei asmeninių ir bendruomenės pokyčių per tam tikrą laiką supratimą, gyvenimo pokyčius ateityje. Mokytojas padeda sukonstruoti šeimos istorijos pasakojimą, išbando (jei prieinama), lygina, komentuoja dabarties, praeities, ateities žaidimus, buitines darbus, keliavimo būdus, priemones, gyvenamųjų namų ypatumus, paaiškina, kodėl žmonių gyvensena buvo būtent tokia.
Ikimokyklinis ugdymas (3-6 metai)		

3-6 m.	3-6 metų vaikai, kalbėdamiesi, ką veiks per dieną, savaitę, dėliodami paveikslėlius, pavadina paros dalis (rytas, diena, vakaras, naktis), savaitės dienas, pasako, ką veikė vakar, ką veikia šiandien, ką veiks rytoj. Dalyvaus tradicinėse ir valstybinėse šventėse.	Mokytojas inicijuoja istorinio pobūdžio naratyvinius žaidimus, skaito istorinius pasakojimus apie Tėvynę, svarbius įvykius, žymius veikėjus. Skatina atpažinti liaudies dainas ar kitą tautosakos paveldą (mįsles, greitakalbes, liaudies žaidimus, patarles ir kt.), žmonių sukurtą praeityje. Mokytojas padeda, vaikams atrasti ir tyrinėti juos dominančias savo įstaigos, rajono ir (ar) miesto istorines vietas, įskaitant įvairius paminklus, gamtines erdves, viešąsias skulptūras ir žaidimų aikšteles.
2. UGDYMO(SI) SRITIS. MŪSŲ SVEIKATA IR GEROVĖ		
Ugdymo(si) srities paskirtis – plėtoti kasdienes gyvenimo įgūdžius, fizinį aktyvumą, savivoką ir savigarbą, savireguliaciją ir savikontrolę. Ugdymosi veiklos skatina ugdytis emocijų suvokimo ir raiškos, tyrinėjimo, problemų sprendimo, kūrybiškumo, žaidimo, mokėjimo mokytis gebėjimus.		
2.1. FIZINIS AKTYVUMAS		
Vertybinė nuostata. Noriai, džiaugsmingai juda, mėgsta judrią veiklą ir žaidimus. Esminiai gebėjimai. Eina, bėga, šliaužia, ropoja, lipa, šokinėja koordinuotai, išlaikydamas pusiausvyrą, spontaniškai ir tikslingai atlieka veiksmus, kuriems būtina akių–rankos koordinacija bei išlavėjusi smulkioji motorika. Kontekstas. Kuriami žaismės, judraus patirtinio ugdymosi kontekstai, organizuojamos sporto šventės, žaidimai su įvairiomis sporto priemonėmis (kamuoliais, lankais ir kt.), judrūs, laipiojimo žaidimai, kliūčių ruožai, važinėjimas dviratukais, paspirtukais, riedžiais, improvizaciniai žaidimai. Bus skatinamas vaikų judėjimo džiaugsmas ir kasdieninis judrumas, dalyvaus visų ugdymosi sričių veiklose.		
Žingsniai	Pasiekimai	Mokytojo veikla – ugdymo(si) gairės
Ankstyvasis ugdymas (1-3 metai)		
1-3 m.	1-3 metų vaikai vaikščioja ir išlaiko pusiausvyrą, mokosi eidami sumažinto ploto paviršiumi (tarp dviejų nubrėžtų linijų ir pan.), įveikia kliūtis (ką nors peržengdami), lipdami į kalniuką. Judėdami laisvoje erdvėje, žaisdami judriuosius žaidimus, vaikai nuo greito ėjimo pereina prie bėgimo.	Mokytojas sudaro sąlygas laisvai bėgioti, landžioti, šokinėti, laiptoti karstynėmis, kopėtėlėmis, laipteliais, žaisti su kamuoliais, važinėti triratukais, dviratukais. Moko judesių koordinacijos, orientacijos erdvėje, vikrumo, greitumo, jėgos žaidžiant su įvairaus dydžio ir sunkumo kamuoliais: ridenant, mėtant įvairiu atstumu, visa jėga ar panaudojant reikiamą jėgą

		tiksliui pasiekti, gaudant. Mokytojas inicijuoja veiklas, skatinančias tyrinėti, kaip juda kūnas ir atskiros jo dalys, improvizuoti, fantazuoti, ieškoti neįprastų pozų, judesiais perteikiant pasakų herojų charakterius, gyvūnų, kitų objektų ypatybes.
Išimokyklinis ugdymas (3-6 metai)		
3-6 m.	3-6 metų vaikai juda spontaniškai, atlieka veiksmus su skirtingo dydžio, svorio ar formos priemonėmis, žaidžia įvairius imitacinius bei judriuosius žaidimus, kuriuose lavinami visi pagrindiniai judesiai: šliaužimas, ropojimas, ėjimas, bėgimas, šuoliukai, laipiojimas, pralindimas, metimai, pusiausvyros pratimai. Jie išbando įvairiausių mokytojo demonstruojamus ir pačių atrandamus ėjimo ir bėgimo būdus: eiti pasistiebus, ant pėdos šonų, kulnų; eiti ištiesta virve, padėtu lanku; eiti aukštai keliant kelius, pusiau pritūpus, plačiu žingsniu, pristatomuoju, pakaitiniu ar kryžminiu žingsniu, šonu, atbulomis, eiti nedideliame aukštyje (suoleliu); bėgti aukštai keliant kelius, šonu, atbulomis, įveikiant kliūtis, bėgti įkalnėn, nuokalnėn, bėgimą kaitalioti su ėjimu, sustoti pagal netikėtą signalą, keisti kryptis, bėgti greitai, lėtai.	Mokytojas sudaro sąlygas nevaržomai judėti, eksperimentuoti, išbandyti kūno judėjimo galimybes: lavina pagrindines fizinės ypatybes (vikrumą, lankstumą, pusiausvyrą, koordinaciją, jėgą), moko saugiai keisti pradines kūno padėtis ir atlikti įvairius veiksmus rankomis, kojomis: išlaikyti kūną statinėje būsenoje, judėti erdvėje. Mokytojas moko komandinių žaidimų, laikytis taisyklių, laimėti ir pralaimėti, derinti judesius, judėjimo būdus, sutelkti ir perkelti dėmesį į regimus ir girdimus signalus.
2.2. SVEIKA MITYBA		
Vertybinė nuostata. Noriai ugdomi sveikam kasdieniam gyvenimui reikalingus įgūdžius. Esminiai gebėjimai. Tvarkingai valgo, savarankiškai atlieka savitvarkos veiksmus: apsirengia ir nusirengia, naudojami tualetu, prausiasi, šukuojasi. Saugo savo sveikatą ir saugiai elgiasi aplinkoje. Kontekstas. Išbandys įvairius skonius, esant galimybei rinksis valgyti įvairų, sveikatai palankų maistą, laikysis mitybos režimo. Bus kuriami kūrybinių dialogų, realių ir virtualių aplinkų kontekstai, tyrinėjama sveiko maisto piramidė, vaikai dėlios savo dienos meniu iš kortelių su sveiko maisto produktais. Siužetiniai žaidimai „Kavinė“, „Restoranas“, „Parduotuvė“. Sudarys meniu, imituos maisto gamtinio procesus, ragaus, įvardins, apibūdins tyrinės, svers, lygins daržoves ir vaisius.		
Žingsniai	Pasiekimai	Mokytojo veikla – ugdymo(si) gairės
Ankstyvasis ugdymas (1-3 metai)		

1-3 m.	Vaikai iki 3 metų su sveikatai palankiu maistu susipažįsta valgydami drauge su mokytoju ir kitais vaikais, girdėdami suaugusiųjų aiškinimus, žiūrėdami knygeles, korteles, piešinius. Matydami estetiškai patiektą, skleidžiantį šviežią kvapą maistą, jį skanaudami ir nuolat girdėdami vaisių, daržovių bei kitų maisto produktų pavadinimus, vaikai kaupia atitinkamą žodyną. Įvairių žaislų aplinkoje, grupėje įrengtoje „virtuvėje“ vaikai žais režisūrinius maisto gamavimo žaidimus.	Mokytojas moko vaikus valgyti savarankiškai, naudotis stalo įrankiais ir pasirinkti, su koku stalo įrankiu valgyti skirtingą maistą. Sudaro sąlygas, parenka reikiamas priemones žaidimams.
Ikmokyklinis ugdymas (3-6 metai)		
3-6 m.	3-6 metų vaikai aiškinasi, klausosi skaitomų tekstų, komentarų apie sveiko maisto naudą, sužino, ką valgyti yra naudingiau sveikatai. Tyrinėja sveiko maisto piramidę; dēlioja savo dienos meniu iš kortelių su sveiko maisto produktais. Dēlioja mąstymo žemėlapius (sveika – nesveika), patys vieni kitiems aiškina, kuris maistas palankus sveikatai, o kuris – ne, savo nuomonę argumentuoja. Žaisdami „kavinę“, „restoraną“, kuria mėgstamų ir netikėtų patiekalų receptus, sudaro meniu, imituoja maisto gamavimo procesus. Vaikai įsitraukia į sveikų ir skanių gėrimų bei užkandžių gamybą: mokosi suprasti ir patys kurti receptus, plauna, sveria, uosto, dalina, pjausto, maišo, skanauja, pavadina; gėrasi estetiniu išpūdžiu.	Mokytojas skatina laikytis elgesio taisyklių prie stalo: prieš valgį nusiplauti rankas, valgyti neskubant, gerai sukramtyti maistą, jį skanauti, prie stalo ramiai pasikalbėti, padėkoti. Moko padengti kasdienį ir šventinį stalą, siekiant estetinio išpūdžio. Vaidmeninių žaidimų metu vaikai mokomi maitinti lėles, serviruoti ir puošti stalą. Mokytojas suteikia žinių, kodėl svarbu branginti ir tausoti maistą, jo nešvaistyti. Moko dēlioti mąstymo žemėlapius (sveika – nesveika) iš paveikslėlių, jį piešti. Mokytojas kartu su vaikais kuria maisto gamavimo receptus.
2.3. MANO DIENOS RITMAS		
Vertybinė nuostata. Siekiama padėti vaikams suprasti jų poreikius atitinkantį dienos ritmą ir jo laikytis. Tai padeda vaikams jaustis saugiems, energingiems, nepervargti, ugdo laiko suvokimą, suteikia jėgų ir drąsos išgyventi pokyčius. Esminiai gebėjimai. Kasdieniniai pasikartojantys ritualai, maitinimasis, miegas ir veiklos padeda vaikams orientuotis dienos laike. Kontekstas. Bus kuriami žaismės, realių ir virtualių aplinkų kontekstai, vyks savo augimo tyrinėjimas, pasakos prieš poilsį sekimas, lopšinės, ramios muzikos klausymas, dienotvarkės sudarymas. Judrūs žaidimai, mokomieji plakatai, filmuota medžiaga, edukaciniai filmukai.		
Žingsniai	Pasiekimai	Mokytojo veikla – ugdymo(si) gairės

Ankstyvasis ugdymas (1-3 metai)		
1-3 m.	Vaikai ugdosi dienos ritmo (aktyvumo ir poilsio derinimo) pajautą, kai kasdienių veiklų metu yra mokytojo skatinami atpažinti kūno siunčiamus signalus: gerą nuotaiką, žvalumą, energingumą, dėmesingumą arba nuovargį, mieguistumą, irzlumą, negalėjimą susikaupti. Vaikai iki 3 metų mokosi suprasti paveikslėliais sudėliotą savo grupės dienotvarkę, stebėti ir patikrinti, kas šią dieną jau įvyko, kas dar įvyks.	Mokytojas moko atpažinti kūno siunčiamus signalus, tyrinėti judėjimo ir poilsio ritmą, paveikslėliais parodyti ir sudėlioti savo veiklų eilę ar tai buvo aktyvi, ar rami veikla.
Ikmokyklinis ugdymas (3-6 metai)		
3-6 m.	Vaikai patys sudėlioja savo dienos ritmą paveikslėliais, sudėlioja dienų su ypatingais įvykiais (švenčių, išvykų dienos), keičiančiais įprastą dienos eigą, dienos ritmą. Vaikai ryte paveikslėliais pažymi, ką šiandien ketina veikti. Tyrinėja savo nuotaiką per dieną, žymėdami paveikslėliais, aptardami kaitos priežastis, susikuria ritualus prieš einant miegoti, pavartyti knygutę, pasiklausyti lopšinės.	Mokytojas moko atpažinti ženklus, kurie rodo, kad jų aktyviai judančiam kūnui reikia poilsio (bėgiodami, šokinėdami pavargo, kvėpuoja atvira burna, smarkiai plaka širdis), kada jų nejudrioje būsenoje esančiam kūnui reikia judėjimo (sunku ramiai išsėdėti, sutelkti dėmesį į veiklą). Iš skaitomų pasakojimų, istorijų mokytojas suteikia žinių, kad aktyvi veikla padeda „išlieti“ tiek patirtas malonias emocijas, tiek nerimą, įtampą. Mokytojas skatina išbandyti įvairius kūno aktyvumo reguliavimo būdus, judėti pagal greito ir lėto tempo, aktyvumą žadinančią ir raminančią muziką.
2.4. KŪNO ŠVARA IR APLINKOS TVARKA		
Vertybinė nuostata. Plėtojant vaikų supratimą apie sveikatos saugojimą siekiama didinti jų pasitikėjimą patiems pasirūpinti savo higiena ir aplinkos tvarka bei estetika. Esminiai gebėjimai. Savarankiškai atlieka savitvarkos veiksmus: apsirengia ir nusirengia, naudojami tualetu, prausiasi, šukuojasi. Saugo savo sveikatą ir saugiai elgiasi aplinkoje. Kontekstas. Bus kuriami kūrybinių dialogų, žaismės kontekstai, mokysis ir norės būti tvarkingi, laikysis švaros, deramai prižiūrės savo kūną ir drabužius. Dažnai plausis rankas. Taikys sveikos gyvensenos įgūdžius kasdieniniame gyvenime. Mokysis rūpintis kūno švara, naudotis higienos reikmenimis. Skaitys, vartys knygeles apie dantukų priežiūrą, mokysis taisyklingai valyti dantis, dalyvaus edukacijose.		
Žingsniai	Pasiekimai	Mokytojo veikla – ugdymo(si) gairės

Ankstyvasis ugdymas (1-3 metai)		
1-3 m.	Vaikai iki 3 metų susipažįsta su higienos reikmenimis, ugdosi kūno priežiūros įgūdžius, mokytojo skatinami, drąsinami, pamokomi, padedami, prausia veidą, rankas ir nusišluosto, susišukuoja plaukus, nusirengia ir bando tvarkingai sudėti drabužius ir pan.	Mokytojas moko laikytis tvarkos, laikytis asmens higienos įgūdžių, rūšiuoti daiktus, tvarkyti žaislus, savarankiškai pažaidus padėti žaislus į vietą.
Ikmokyklinis ugdymas (3-6 metai)		
3-6 m.	3-6 metų vaikai laikosi asmens higienos, sužino apie bakterijas ir virusus, jų sukeliamas ligas. Vaikai supranta, kodėl svarbu plauti rankas prieš valgį, pažaidus, susitepus, pasinaudojus tualetu, ir pratinasi tai daryti. Vaikai žiūrėdami paveikslėlius aptaria savo aprangą, diskutuoja, kas tvarkinga – netvarkinga, patinka – nepatinka, kuria patogios ir estetiškos vaikų aprangos modelius (piešia, rengia lėles, patys persirenginėja). Vaikai mokosi pastebėti ne vietoje padėtus daiktus, rūšiuoti šiukšles.	Mokytojas kartu su vaikais žiūrinėja tvarkingos, patogios, estetiškos aplinkos nuotraukas, ieško patinkančios aplinkos vaizdų informaciniuose tinklalapiuose, diskutuoja apie savo grupės aplinką, kas tvarkinga – netvarkinga, patogų – nepatogų, saugų – nesaugų, gražų – negražų. Mokytojas įtraukia vaikus į aplinkos pertvarkymo veiklas, ieško sprendimų, kaip aplinką paversti lengvai tvarkoma, patogia, saugia, malonia akiai, moko pastebėti ne vietoje padėtus daiktus ir imtis iniciatyvos juos sutvarkyti, pamatyti grupėje ar lauko aplinkoje numestą šiukšlę, moko šiukšles rūšiuoti.
2.5. SAUGAUS ELGESIO ĮPROČIAI		
Vertybinė nuostata. Siekiama padėti vaikams ugdytis saugaus elgesio su nepažįstamais žmonėmis įpročius, saugoti savo ir kitų sveikatą. Esminiai gebėjimai. Vaikai aiškinasi, kokie prisilietimai prie jų kūno yra tinkami (artimų suaugusiųjų ar draugo apkabinimas) ir kokie netinkami, mokosi grupėje saugoti asmeninę erdvę. Vaikai mokosi tvirtai pasakyti „ne“ netinkamam prisilietimui, pasitraukti iš situacijų, kuriose pasijunta nesaugiai, pranešti apie tai suaugusiajam, kuriuo pasitiki. Kontekstas. Sistemingai mokosi gyventi bendruomenėje, svarbu formuoti saugaus elgesio įpročius, kurie užtikrina jų fizinę, emocinę ir socialinę gerovę.		
Žingsniai	Pasiekimai	Mokytojo veikla – ugdymo(si) gairės
Ankstyvasis ugdymas (1-3 metai)		
1-3 m.	Stebi suaugusiųjų elgesį ir, kartodami jų veiksmus, pradeda atpažinti, kas yra saugu	Mokytojas kuria saugią, prieinamą ir tvarkingą aplinką, kurioje vaikai gali

	ir nesaugu. Suaugusiajam padedant arba pakartojus prašymą, laikosi paprastų saugumo taisyklių: eina lėtai, laikosi už turėklų, nelipa aukštai, neima karštų daiktų. Reaguoja į įspėjimus („karšta“, „aštru“, „pavojinga“) ir dažniausiai sustoja ar atsitraukia. Pajutę diskomfortą ar pavojų, ieško suaugusiojo pagalbos (pvz., rodo ar įvardija, kas skauda, bijo, krenta). Suaugusiojo paskatinti, dalyvauja tvarkos palaikymo veiklose: padeda susitvarkyti žaislus, nelaksto grupėje valgymo ar miego metu.	tyrinėti nevaržomai, bet saugiai. Nuolat stebi vaikus, kad laiku pastebėtų ir užkirstų kelią nesaugioms situacijoms. Modeliuoja saugų elgesį – lėtai eina, paaiškina ką ir kodėl daro, kalba aiškiai („karšta – neliečiam“, „čiuožykla – po vieną“). Skatina vaiką pastebėti ir įvardyti pavojų – kalba apie tai, kas yra „saugu“ ir „pavojinga“ žaisdami, stebėdami aplinką. Padeda vaikui atpažinti kūno pojūčius, kai kažkas negerai („skauda“, „bijau“) ir skatina ieškoti pagalbos. Sistemingai kartoja taisykles trumpais sakiniais ir žaislingais būdais (dainelėmis, žaidimais). Padeda vaikams įgyti tvarkos įgūdžių – rodo, kaip padėti daiktus į vietą, nelakstyti valgio metu, tvarkingai judėti grupėje.
Ikimokyklinis ugdymas (3-6 metai)		
3-6 m.	3-6 metų vaikai, vartydami knygeles, klausydami pasakų, žiūrėdami filmukus, sužino apie daiktus, kurie yra pavojingi jų sveikatai ir saugumui, kas atsitinka, kai vaikai su jais žaidžia. Jie aiškinasi, kokie pavojai slypi virtuvėje (elektros prietaisai, aštrūs daiktai), vonioje (skalavimo, valymo priemonės), svetainėje praviras langas, vaistai, dūžtantys daiktai. Kasdienių veiklų metu mokosi saugiai elgtis žaisdami kieme, lauke, laikyti sutartų saugaus elgesio taisyklių. Mokosi atsakingai elgtis aplinkoje, kurioje yra gyvūnų.	Mokytojai modeliuojant įvairias situacijas, skaitant istorijas, pasakojant, kartu žiūrinėjant paveikslėlius, korteles, kalbantis, vaikai mokomi suprasti, su kuriais žmonėmis ir kodėl bendrauti yra visada saugu (tėvai, globėjai, mokytojai ir kt.), į kuriuos žmones visada galima kreiptis pagalbos pasiklydus, ištikus nelaimei, patekus į bėdą (policininkai, gaisrininkai, medikai, pardavėjai ir pan.), kaip reikia elgtis, jei visai nepažįstamas žmogus kalbina, kviečia pasivaikščioti ar pasivažinėti, siūlo saldumynų, siekia liesti (mandagiai atsisakyti pasiūlymų, jei situacijoje nedalyvauja tėvai, mokytojai).
3. UGDYMO(SI) SRITIS. AŠ KALBŲ PASAULYJE		
Ugdymo(si) srities paskirtis – ugdymo srities paskirtis yra plėtoti kalbų supratimą, kalbinę raišką, skaitmeninį sumanumą, meninę raišką, aplinkos pažinimą. Ugdymo(si) veiklos skatina ugdytis tyrinėjimo, problemų sprendimo, kūrybiškumo, mokėjimo mokytis, emocijų suvokimo ir raiškos, žaidimo gebėjimus.		
3.1. KALBŲ SUPRATIMAS		

Vertybinė nuostata. Domisi žodiniiais ir nežodiniiais komunikavimo būdais, yra nusiteikęs išklaudyti ir suprasti kitą.

Esminiai gebėjimai. Klausosi ir supranta kitų kalbėjimą, įvairiomis formomis, būdais ir priemonėmis perteikiamas prasmės, amžių atitinkančius įvairaus pobūdžio tekstus.

Kontekstas. Įsitraukimą skatina mokytojo siūlomos įdomios ir aktualios veiklos, žaidybinės situacijos, žadinančios prigimtinių vaikų smalsumą, domėjimąsi ir emocinį įsitraukimą į bendravimo ir bendradarbiavimo procesus. Vaikus taip pat įtraukia kalbiniai žaidimai, skaitomos ir nežodiniu būdu pasakojamos istorijos, dialogiškas ugdymo procesas, iššūkio situacijos. Sėkmingam įsitraukimui būtinos vaikų kalbinius gebėjimus atitinkančios ir jų žodinį ir nežodinį bendravimą skatinančios sąlygos, kuriose būtų pripažįstama ir reaguojama į skirtingus vaikų saviraiškos būdus. Vaikų dalyvavimas įsitraukus moko klausyti ir įsiklausyti, skatina kūno kalba ir verbaline išraiška reaguoti į kalbančiųjų intencijas, plėtoja kalbinės raiškos gebėjimus.

3.1.1. KLAUSYMAS IR ŽODINĖS KALBOS SUVOKIMAS

Žingsniai	Pasiekimai	Mokytojo veikla – ugdymo(si) gairės
Ankstyvasis ugdymas (1-3 metai)		
1-3 m.	Vaikai žodžiais arba gestais reaguoja į suaugusiojo kreipimąsi, atsako į klausimus ir prašymus. Supranta artimųjų vardus, paprastus klausimus, prašymus, artimiausios aplinkos objektų, veiksmų ir reiškinių pavadinimus. Geba suvokti trumpus, nesudėtingus tekstus, pasakojamas istorijas, atpažįsta jų įvykių seką. Supranta dienotvarkės aiškinimus, susijusius su kasdienėmis veiklomis.	Mokytojas inicijuoja garsų žaidimus, siūlo paklaudyti įvairių aplinkos garsų, ritmų, eilėraščių, dainelių gimtąja ir kitomis kalbomis, atlikti įdomias, aktualias, bet neilgai trunkančias veiklas. Siūlo klausytis mokytojo ir kitų vaikų, būnant grupėje ir būnant vieniems, tylioje aplinkoje ir triukšmingame fone, įvairiose komunikacinėse situacijose. Moko išklaudyti, kalbėti paeiliui, dalyvauti dialoge ar polilogė, mokytojui sukuriant klausymosi aplinką įvairovę (ryto ratą, dviese su mokytoju, bendraudami su kitais vaikais).
Ikmokyklinis ugdymas (3-6 metai)		
3-6 metai	Klausosi ir supranta suaugusiųjų kreipimąsi, kai kalbama tiesiogiai arba grupėje. Reaguoja į paprastus klausimus, prašymus, instrukcijas, geba jų laikytis. Supranta savo ir kitų vardus, artimųjų ar bendraamžių pavadinimus, paprastus prašymus, klausimus ir instrukcijas. Supranta artimiausios aplinkos objektų, veiksmų, reiškinių pavadinimus. Klausosi ir supranta skaitomus tekstus, pasakojamas istorijas, jų pagrindines mintis bei įvykių	Mokytojas aktyviai įtraukia vaikus į bendravimo su mokytoju ir kitais vaikais veiklas, kalbos garsų žaidimus, eilėraščių, dainų, pasakojimų, pasakų gimtąja ir kitomis kalbomis klausymąsi, plėtoja kalbos supratimą, „atranda“ žodžių prasmes, ugdo trumpalaikę ir ilgalaikę atmintį, kalbinę vaizduotę, skatinančią mintis išreikšti žodžiais. Vaikams siūlo klausytis gyvai pasakojamų ir įrašytų

	seką. Gali sekti sudėtingesnius nurodymus, susijusius su keliomis veiksmų sekomis. Atpažįsta intonacijos ir kalbos ritmo pokyčius, padedančius suvokti emocijas, nuotaikas ar kalbos reikšmę.	(televizijos, radijo, kompaktinėse plokštelėse, internete) įvairaus stiliaus ir turinio tekstų (grožinių, publicistinių, enciklopedinių, informacinių) apie aplinką, įvykius, reiškinius, taip pat savo ir kitų vaikų kalbos įrašų. Siūlo žaisti, dalyvauti problemų sprendime, įtraukiančiose vidaus ir lauko veiklose, kelių vaikų grupelių ir didesnių grupių veiklose, moko nepertraukiamai klausytis draugų ir suaugusiųjų kalbos, reaguoti į kalbančiųjų intencijas, suprasti kita kalba kalbančių vaikų norus, pasiūlymus. Siūlo vaikams kalbos supratimą plėtoti gaunant informaciją ir kitais pojūčiais: vaizdu, lytėjimu, uosle, ragaujant. Mokytojas siūlo dalyvauti grupinėse veiklose, kuriose aktyviai bendrauja. Skatina vaikų žaidimus, kuriuose plėtojami kasdienio gyvenimo arba netikėti fantazijos pasaulio siužetai, padeda vaikams ugdytis žodinės kalbos supratimą. Kuria įvairias aplinkas, kuriose veikdami vaikai, susikuria natūralias sąlygas susieti išgirstą žodį su daiktu, reiškiniu ar veiksmu ir taip plėtoti kalbos prasmės supratimą. Siūlo vaikams kalbos supratimą gilinti klausant amžių atitinkančių ir šiek tiek sudėtingesnių įvairaus stiliaus tekstų, netiesiogiai perduodamų žinučių (laiškų, raštelių), siejant skaitomą tekstą su vaizdine informacija ir numanomu kontekstu. Pajuokavimų, dviprasmybių, frazeologizmų, vaizdingos kalbos, perkeltinės žodžių prasmės supratimą skatina mokytojo siūlomos veiklos, susijusios su meninio stiliaus tekstų skaitymu, klausymu, aptarimu, atpasakojimu ar kitos formos perteikimu (vaidinimu, iliustravimu ir pan.). Mokytojas parenka klausymui kitų kalbų (ne gimtosios) garso įrašus, tarmes, svečių iš kitų šalių kalbą. Sudaro galimybę pamatyti bendravimą ar patiems bendrauti gestų kalba, taip sudaro galimybę vaikams susipažinti su kalbų pasaulio įvairove, suprasti
--	--	--

		kalbą kaip simbolių, žyminčių daiktus, reiškinius, veiksmus ir kt., prasmę.
3.1.2. NEŽODINĖS KALBOS SUVOKIMAS		
Žingsniai	Pasiekimai	Mokytojo veikla – ugdymo(si) gairės
Ankstyvasis ugdymas (1-3 metai)		
1-3 metai	Vaikai reaguoja į suaugusiojo nežodinius signalus: gestus, mimiką, kūno kalbą. Supranta suaugusiojo intonacijos pokyčius ir emocijas, išreikštas nežodine forma. Atsako į nežodinę komunikaciją savo gestais, mimika ar veiksmais. Atpažįsta artimiausios aplinkos veiksmus ir jų reikšmes, susijusias su rutininėmis situacijomis (pvz., mostas kviečiant, rodymas į objektą). Reaguoja į vizualinius ir garsinius signalus, susijusius su pasakojimų ar dienotvarkės aiškinimais.	Mokytojas kviečia aktyviai įsitraukti į veiklas, kurių metu mokytojo kalbą lydi kūno kalba (žvilgsnis, šypsena, gestai, palietimas, apkabinimas). Mokytojas demonstruodamas reakcijas – veido motoriką, kūno judesius, balso toną, intonaciją, skatina vaikus naudoti šias nežodinės kalbos priemones komunikuojant su kitais suaugusiais ir bendraamžiais. Skatina vaikus išreikšti mintį simboliškai forma, pasitelkiant įvairius ženklus ir gestus, inicijuoja mąstyti skatinančias veiklas.
Ikimokyklinis ugdymas (3-6 metai)		
3-6 metai	Vaikai atpažįsta gestus, mimikas ir į jas reaguoti žodine arba nežodine raiška, demonstruodami augantį kritinį mąstymą apie tai ką mato ir girdi. Supranta suaugusiųjų intonacijos pokyčius, kurie padeda išreikšti emocijas, nuotaikas ar ketinimus. Vaikai reaguoja į nežodinius signalus (pvz., parodymus, mostus), susijusius su veikla ar nurodymais. Atpažįsta kitų asmenų kūno kalbą ir emocijas, išreiškiamas nežodiniais ženklais, ir reaguoja į juos. Supranta ir taiko simbolius ir ženklus, kurie yra naudojami aplinkoje, pavyzdžiui, nuotraukas, paveikslėlius, nuorodas.	Mokytojas skatina įsitraukti į alternatyviąją komunikaciją (pavyzdžiui, veiklas, kuriose naudojami bendravimo paveikslėliai), skatina gestais reikšti emocijas ir poreikius, bendradarbiauti. Mokytojas pasitelkia papildomas priemones, pavyzdžiui, emocijų korteles, sutartinius ženklus. Ugdo vaikų gebėjimą atpažinti ir interpretuoti nežodinius ženklus per žaidimus, teatrinius užsiėmimus ir aktyvias veiklas. Mokytojas ir kiti suaugusieji rodo įvairius nežodinius signalus, kuriuos vaikai turi pastebėti ir reaguoti į juos, taip lavinant jų socialinius ir emocinius gebėjimus.
3.1.3. RAŠYTINĖS RAIŠKOS IR VIZUALINĖS INFORMACIJOS SUVOKIMAS		

Žingsniai	Pasiekimai	Mokytojo veikla – ugdymo(si) gairės
Ankstyvasis ugdymas (1-3 metai)		
1-3 metai	Vaikai domisi knygomis: jas liečia, vartinėja, žiūrinėja paveikslėlius. Atpažįsta paprastus simbolius, paveikslėlius ar grafinius vaizdus, susietus su žinomais objektais ar veiklomis. Reaguoja į suaugusiojo rodomas iliustracijas ar vaizdinius, susijusius su skaitomais teksta ar pasakojimais. Supranta, kad paveikslėliai ir simboliai gali turėti reikšmę (pvz., paveikslėlis reprezentuoja objektą ar veiksmą). Emocingai reaguoja į knygoje ar kituose vizualiniuose šaltiniuose matomą informaciją, ypač pažįstamus vaizdus ar siužetus.	Mokytojas siūlo veiklas, kuriose naudojamos skirtingų formų, spalvų, dydžio priemonės, simboliniai ženklai, vartamos bežodės paveikslėlių knygelės ir knygos su atskirais žodžiais bei tekstais. Atkreipia vaikų dėmesį į aplinkoje esančias raides, žodžius, simbolius, sudaro galimybę stebėti rašančiuosius, supažindina su įvairiomis rašymo, vaizdinės informacijos pateikimo priemonėmis, sudaro galimybę palikti ženklus popieriuje, kitose priemonėse. Mokytojas kartu su vaiku varto knygeles, rodo į paveikslėlius, tyrinėja kitą vaizdinę informaciją.
Ikmokyklinis ugdymas (3-6 metai)		
3-6 m.	Vaikai domisi knygomis, teksta, raidėmis ir kitais rašytinės kalbos elementais. Atpažįsta ir supranta paveikslėlių, simbolių ar ženklų reikšmę, susietą su jų kasdienine aplinka. Susieja knygoje ar kituose tekstuose matomą informaciją su girdėtais pasakojimais. Suvokia, kad tekstai ir knygos perteikia prasmingą informaciją (pvz., atpažįsta teksto ir iliustracijų ryšį). Imituoja skaitymą, domisi abėcėlės raidėmis, pastebi žodžius, prasidedančius ta pačia raide, supranta, kad garsas siejamas su raide, ir kad raidės turi savo pavadinimą bei specifinę grafinę raidę. Supranta, kad tam tikri simboliai ar ženklai (pvz., ženklai gatvėse, piktogramos) turi konkrečią reikšmę.	Mokytojas įtraukia vaikus į veiklas, susijusias su simboliu ir rašytine raška, skatina kopijuoti ženklus ar nesudėtingus paveikslėlius pagal pavyzdį ar iš atminties. Mokytojas kartu su vaikais varto knygeles, žaidžia kortelių žaidimus, taip plečia vaizdinės informacijos ir rašytinių simbolių suvokimą. Sudaro galimybę stebėti ir tyrinėti artimiausioje aplinkoje pateikiamą vaikams aktualią rašytinę ir vizualinę informaciją, skatina kalbėti apie skaitomo teksto prasmes, spaudinių iliustracijas, nuotraukas, lauko erdvėse pastebimus ženklus, užrašus, skelbimus. Skatina domėtis ir suprasti knygos ar kito informacijos šaltinio dalių pavadinimus, jų funkcijas (viršelis, titulinis lapas, autorius, pavadinimas ir kt.), suvokti skirtingų žanrų leidinių skirtumus (laikraštis, kalendorius, knyga, žurnalas). Įtraukia vaikus į veiklas, kuriose vaikai susipažįsta su kitais rašytinės raškos būdais, pavyzdžiui, Brailio raštu.

3.2. KALBINĖ RAIŠKA

Vertybinė nuostata. Nusiteikęs kalba ir kitomis komunikavimo priemonėmis bendrauti su kitais, išreikšti savo patirtį, jausmus, mintis ir emocijas.

Esminiai gebėjimai. Naudodamas žodines ir nežodines raškos priemones, dalinasi savo patirtimi, jausmais, mintimis, įsitraukia į pokalbį ir jį plėtoja, pasakoja, atpasakoja ir kuria paprastas istorijas, kopijuoja aplinkoje matomus žodžius, parašo savo vardą.

Kontekstas. Supratimo gilėjimą užtikrina kryptingos ir vaikų raidos skirtumus atliepančios ugdymosi veiklos, skatinančios tyrinėjimą, aiškinimąsi ir problemų sprendimą, taip pat patirtinis ugdymo(si) procesas, kuris sudaro galimybes vaikams klausinėti, diskutuoti, ginčytis, spręsti problemas. Supratimo gilėjimą skatina žodinę rašką iliustruojančios ar ją papildančios vaizdinės ir 18 kitais pojūčiais suvokiamos ugdymo(si) priemonės, kalbos siejimas su aplinkos objektais. Aiškinimasis, argumentavimas, reflektavimas padeda gilinti supratimą, kad kalba ir žodžiai daro poveikį kitam, skatina kritinį mąstymą, moko pasirinkti tinkamas komunikacijos priemones, leidžia suvokti skirtingų kalbų ir kalbos formų (žodinės, nežodinės, simbolinės, grafinės) įvairovę. Kalbinė raška ir sąvokų supratimas gilina mąstymą, o besivystantys mąstymo gebėjimai skatina kalbos raidą ir plėtotę.

3.2.1. KALBĖJIMAS

Žingsniai	Pasiekimai	Mokytojo veikla – ugdymo(si) gairės,
	Ankstyvasis ugdymas (1-3 metai)	
1-3 m.	Aktyviai bendrauja garsais, gestais, mimika išreišdamas savo emocijas ir poreikius. Kartoja naujus garsus, žodžius, ženklus, gestus, žaidžia garsais ir žodžiais; vartoja garsažodžius, pavadina kai kuriuos objektus ar veiksmus, vartoja trumpus žodžius norams išsakyti. Pokalbiuose ir paprastuose žodiniuose žaidimuose dalyvauja komunikuodamas garsais, žodžiais, veiksmis, mimika ir pantomimika. 2-3 žodžių vientisiniais sakiniais kalba ir klausinėja apie tai, ką mato ir girdi, apie aplinkos objektus, jų savybes, įvykius; inicijuoja pokalbius, kreipdamasis į suaugusįjį ar vaiką, atsako į paprastus klausimus; vartoja kelias dažniausias mandagumo frazes; taisyklingai vartoja kai kurias gramatines formas.	Mokytojas kalba su vaikais aiškiai, lėtai, vaizdingai, nuolat komentuoamas kasdienės veiklas. Skatina vaiką įvardyti aplinkos objektus, daiktus, veiksmus, emocijas. Pakartoja ir modeliuoja vaiko tariamus žodžius, taisyklingai artikuliuodamas. Vartoja turtinančią žodyną – įveda naujus žodžius, pateikia sinonimus, antonimus. Skaito trumpus tekstus, pasakas, eilėraščius, kviesdamas vaiką įsitraukti – kartoti žodžius, frazes. Naudoja gestus, mimiką, kūno kalbą, kad padėtų vaikui suprasti kalbos prasmę. Užduoda vaikui paprastus klausimus, laukia atsako, rodo dėmesį jo išraiškai. Padrąsina bandymus kalbėti, vertina pastangas, kuria saugią emocinę aplinką. Organizuoja žodinius žaidimus, skatinančius kalbinį aktyvumą (pvz., „Kas čia?“ „Kur slepiasi?“). Stebi vaiko kalbos raidą, bendradarbiauja su specialistais, jei reikia pagalbos.

Ikimokyklinis ugdymas (3-6 metai)		
3-6 m.	3-5 žodžių vientisiniais sakiniais kalba pats sau ir kitam, klausinėja, užkalbina, prašo, kreipiasi, tariasi, laikydamasis elementarių kalbinio bendravimo normų; kalba ir pasakoja apie tai, ką jaučia ir jautė, veikia ir veikė; taisyklingai taria daugumą gimtosios kalbos garsų; derina žodžius, dažniausiai taisyklingai vartoja gramatinės žodžių formas, prielinksnius. Natūraliai kitiems kalba apie tai, ką žino, veikia, veikė ar veiks, kas vyksta, vyko ar vyks, nesupratus paaiškina, pakartoja; laisvai kalba sudėtiniais sakiniais. Pateikia atsakymus į konkrečius klausimus nurodydamas detales kas, ką, kada ar kur; bando susikalbėti su kitakalbiu vaiku, pakartodamas jo kalbos vieną kitą žodį. Atsižvelgdamas į bendravimo tikslą ir situaciją, išsako savo patirtį, norus, svajones, pasiūlymus, svarstymus, aiškinasi, diskutuoja; vartoja mandagumo ir vaizdingus žodžius (sinonimus, antonimus ir kt.); klausinėja apie tai, ką išgirdo, matė, pajautė, sužinojo, sprendžia problemas; tinkamai pradeda, plėtoja, keičia ir baigia pokalbį; bando komunikuoti su kitakalbiu vaiku, suaugusiuoju.	Mokytojas skatina vaiką kalbėti vis įvairesnėmis temomis, reikšti nuomonę, dalintis patirtimi. Užduoda atvirus klausimus, kurie skatina vaiką plėsti mintį, pasakoti nuosekliai. Modeliuoja rišlią, gramatiškai taisyklingą kalbą, ją nuosekliai taiko bendravimo situacijose. Supažindina su naujais žodžiais, paaiškina jų reikšmę, skatina naudoti kalboje. Kuria situacijas dialogui ir diskusijai tarp vaikų, skatina aktyvų įsitraukimą. Skaito kūrinius garsiai, aptaria jų turinį, personažų elgesį, kviečia vaikus spėti, vertinti, pasakoti. Skatina vaiką perteikti mintis per žaidimus, inscenizacijas, vaidybą. Klausio vaiko kalbos aktyviai, reaguoja su palaikymu, padaršiniu, kviesdamas tęsti. Sudaro sąlygas kalbėti viešai – grupėje, per pasirodymus, pokalbius, stiprina pasitikėjimą savimi. Stebi kalbinę raidą, reflektuoja su vaikais, bendradarbiauja su tėvais ir specialistais pagal poreikį.
3.2.2. BENDRAVIMAS IR KOMUNIKACIJA		
Žingsniai	Pasiekimai	Mokytojo veikla – ugdymo(si) gairės,
Ankstyvasis ugdymas (1-3 metai)		
1-3 m.	Kalba apie tai, ką mato ir girdi, žodžio ir gesto sakiniais, vienažodžiais ar dvižodžiais sakiniais. Domisi laidomis, animaciniais filmais vaikams, skatinamas kalba apie juos; suaugusiojo padedamas kartoja girdėtus eiliuotų tekstų ar dainų fragmentus; išskiria didžiausią įspūdį palikusius pasakojimo epizodus, labiausiai patikusius veikėjus, jų veiklas.	Mokytojas atsiliepia į vaiko gestus, mimiką, balso garsus ir žodžius, kuria abipusį emocinį ryšį. Bendrauja su vaiku kasdienėse situacijose, komentuoja tai, ką daro vaikas, taip skatindamas kalbėti. Reaguoja į vaiko bandymus užmegzti kontaktą, išlaiko akių kontaktą, šypsosi, vartoja paprastus žodžius. Modeliuoja aiškia, lėtą, turtingą kalbą, nuosekliai ją vartoja įvairiose veiklose. Suteikia

		vaikui galimybių rinktis, skatina išreikšti savo norus žodžiais ar gestais. Supažindina su žodžiais, susijusiais su jausmais, poreikiais, skatina juos vartoti kasdienėse situacijose. Skatina vaikų bendravimą tarpusavyje, padeda spręsti konfliktus kalbiniu būdu. Džiaugiasi vaiko bandymais kalbėti, giria ir padrąsina, net jei kalba dar netiksli ar neišbaigta. Naudoja daineles, žaidimus, ritminius eilėraščius, kurie skatina kalbinę komunikaciją. Stebi kiekvieno vaiko kalbinės komunikacijos raidą, individualius poreikius.
Ikimokyklinis ugdymas (3-6 metai)		
3-6 m.	Deklamuoja trumpus eilėraščius arba eilėraščių fragmentus, padedamas pasakoja trumpas pasakas, istorijas, žinomų knygų turinį, pasakojimą palydėdamas gestais ir mimika; klausia ir atsako į klausimus apie pagrindinius istorijos veikėjus ar įvykius, apie tai, kas patinka ar nepatinka knygoje ar pasakojime; aktyviai dalyvauja vaidmeniniuose žaidimuose pereidamas nuo vieno kalbėjimo būdo prie kito. Pasakoja, kalbasi apie matytus animacinius filmus, žaistus žaidimus, skaitytas knygas; papasakoja 2-3 pagrindinius įvykius iš gerai žinomos istorijos, išlaikydamas jų eiliškumą; geba atsakyti į klausimus apie jam skaitytą tekstą. Kuria, pasakoja istorijas pagal paveikslėlių seką, nuosekliai paminėdamas pagrindinius įvykius, atpasakoja girdėtas istorijas, pritaiko girdėtų siužetų fragmentus žaidimų scenarijuose, meninėje veikloje; keliais būdvardžiais apibūdina istorijų veikėjus; perpasakoja informaciją iš įvairaus žanro knygų.	Mokytojas kursto vaikų susidomėjimą kalbiniu bendravimu, užduoda klausimus, skatina atsakyti, dalyvauti pokalbyje. Modeliuoja taisyklingą ir turtingą kalbą, sąmoningai vartoja įvairų žodyną kasdienėje veikloje. Skatina vaikus įvardyti jausmus, mintis, poreikius, padeda jiems ieškoti žodžių emocijoms ir situacijoms išreikšti. Organizuoja veiklas, kuriose reikia kalbinio bendravimo, pvz., vaidybą, diskusijas, pasakojimų kūrimą. Kuria saugią, pagarbią bendravimo aplinką, kurioje vaikai drąsiai reiškia nuomonę ir yra išklausomi. Stebi ir palaiko vaikų tarpusavio bendravimą, padeda spręsti konfliktus žodžiais, moko kalbinės etiketo normų. Suteikia vaikams žodžio galimybių per ratelius, aptarimus, pokalbius po veiklos. Skatina vaikų kalbinį savarankiškumą, nepertraukdama jų kalbos, leisdama užbaigti mintį. Naudoja vaizdines, simbolines priemones (pvz., emocijų korteles), kurios padeda vaikams komunikuoti. Bendradarbiauja su tėvais, kad geriau suprastų ir palaikytų kiekvieno vaiko kalbinę raidą.
3.2.3 RAŠYTINĖ RAIŠKA		

Žingsniai	Pasiekimai	Mokytojo veikla – ugdymo(si) gairės,
Ankstyvasis ugdymas (1-3 metai)		
1-3 m.	Pradedama domėtis ir domisi rašymo priemonėmis, spontaniškai brauko lape. Stebi ir mėgdžioja rašančius suaugusiuosius: imituoja, brauko, keverzoja, piešinėja, palikdamas ženklus.	Mokytojas organizuoja veiklas, kur vaikai plėtoja rašytinės raiškos gebėjimus mėgdžiodami suaugusiuosius ir eksperimentuodami: stebėdami rašančiuosius ar piešančiuosius, bandydami imituoti, braukti, keverzoti, piešinėti, palikdami ženklus smėlyje, popieriuje, vandenyje.
Ikmokyklinis ugdymas (3-6 metai)		
3-6 m.	Domisi galimybe rašyti (ranka, kompiuteriu, planšetiniu kompiuteriu), bando kopijuoti matomus simbolius, raides, skaičius; raides ir simbolius pradeda naudoti įvairioje veikloje. Supranta rašymo tikslus, bando perteikti informaciją piešiniu, kopijuodamas arba užrašydamas raides ar žodžius; kuria savo ženklus ir simbolius; braižo ir aiškina paprastus planus, schemas. Kopijuoja aplinkoje matomus žodžius, spausdintinėmis raidėmis rašo savo vardą, kelis žodžius.	Mokytojas skatina vaikų domėjimąsi raštu, ženklais ir raidėmis, supažindina su jų paskirtimi kasdienėje aplinkoje (pvz., ženklai, užrašai, vardinės kortelės). Kuria aplinką, kurioje vaikas turi galimybę eksperimentuoti su rašytine išraiška – piešti, braižyti linijas, „rašyti“ raides ar žodžius. Teikia priemonių rašytinei raiškai – siūlo įvairių rašymo, piešimo, spaudavimo, klijavimo, komponavimo medžiagų. Skatina vaikus kurti istorijas piešiniais ir ženklais, pasakoti, ką nupiešė, užrašyti jų pasakojimus. Padeda vaikams susieti kalbą su vaizdu ir tekstu, rodo, kaip pasakojimas gali būti užrašytas. Įrašo vaikų mintis, pasakytas frazes šalia jų darbų, kad vaikai matytų savo kalbos atvaizdą raštu. Supažindina su knygos sandara (knygos viršelis, puslapiai, tekstas, iliustracijos), rodo, kad tekstas skaitomas iš kairės į dešinę, iš viršaus į apačią. Skaito vaikams tekstus, pabrėždamas žodžių struktūrą, raidžių skambesį, ritmą, susiedamas garsą ir vaizdą. Skatina vaikus domėtis savo vardu, jo raidėmis, padeda jį atpažinti, užrašyti ar dekoruoti. Stebi, fiksuoja ir palaiko kiekvieno vaiko individualų rašytinės raiškos kelią, nespaudžia formaliam rašymui, bet stiprina

		susidomėjimą ženklų ir žodžių.
3.3. KALBŲ ĮVAIROVĖS SUVOKIMAS IR KALBINĖS TAPATYBĖS FORMAVIMAS		
Vertybinė nuostata. Tapatinasi su savo šalies kalba ir kultūra, susipažįsta su kalbų įvairove. Esminiai gebėjimai. Vaikai suvokia, kad pasaulyje žmonės kalba skirtingomis kalbomis. Atpažįsta gimtąją kalbą kaip svarbų savo tapatybės elementą. Kontekstas. Ugdymo įstaigose vaikai ugdomi kalbų įvairovės suvokimą ir formuojasi kalbine tapatybė, dalyvaudami keliakalbėje veiklose. Atlikdami įvairias veiklas, užduotis, žaidimus, vaikai bendrauja gimtąja arba lietuvių kalba, yra skatinami ir palaikomi mokytojo, kuris kalbų įvairovę priima kaip ugdymosi aplinką praturtinantį kontekstą. Vaikai susipažįsta su įvairiais kalbiniais kontekstais atlikdami užduotis, veiklas, žaidimus, pažindinančius su gimtąja kalba, lietuvių kalba, kitomis kalbomis, jų rašytine raiška.		
Žingsniai	Pasiekimai	Mokytojo veikla – ugdymo(si) gairės
Ankstyvasis ugdymas (1-3 metai)		
1-3 m.	Girdi ir pradeda atpažinti savo artimųjų naudojamą gimtąją kalbą, reaguoja į jos garsus ir intonaciją. Išreiškia prierašumą gimtosios kalbos skambesiui, kuris formuoja jų pirmuosius kalbinius įgūdžius. Gali pradėti atskirti skirtingus kalbų skambesius, ypač jei girdimi kitų kalbų pavyzdžiai. Domisi kalbiniu bendravimu ir reaguoja į girdimus žodžius, melodijas ar frazes, pasikartojančias jų aplinkoje. Pradeda suprasti, kad kalba yra bendravimo priemonė, nors šis suvokimas dar ankstyvos formos.	Mokytojas skatina domėjimąsi skirtinga kalbine raiška (bendrine kalba, tarmėmis), skirtingomis kalbomis ir kultūromis. Pasakoja apie kitas šalis, kultūras, kalbas, jų atmainas. Kartu su vaikais varto knygeles, parašytas įvairiomis kalbomis, siūlo vaikams paklausti garso įrašų (dainelių, eilėraščių, pasakojimų) įvairiomis kalbomis, žaidžia įvairiakalbius stalo žaidimus. Kviečia svečius, atstovaujančius kitoms kalboms ar kultūroms.
Išimokyklinis ugdymas (3-6 metai)		
3-6 m.	Supranta ir atpažįsta gimtąją kalbą kaip pagrindinį bendravimo įrankį ir savo tapatybės dalį. Girdi ir pradeda skirti kitų kalbų skambesį, pastebi skirtumus tarp kalbų. Domisi kitų žmonių vartojamomis kalbomis, jų skambesiu ir reikšme. Supranta, kad kalbos naudojamos skirtingose kultūrose ir situacijose. Rodo pagarbą kitų žmonių kalbai ir kultūrai, ugdomi empatiją bei atvirumą kalbų įvairovei. Pradeda atpažinti savo kalbinį paveldą ir jo svarbą kasdieniame gyvenime.	Mokytojas vaikams siūlo žaisti vaidmenų, naratyvinius, stalo ir žodžių žaidimus, įtraukia į kūrybines ir kitokias aktyvias veiklas su kitomis kalbomis kalbančiais bendraamžiais, skatina bendrauti su svečiais, jungiantis į tinklus su kitų šalies regionų ir kitų šalių vaikais, klausytis skaitomų istorijų, skaityti knygutes dviem ar keliomis kalbomis, žiūrėti filmukus. Moko vaikus suprasti ir perduoti informaciją pasitelkiant neverbalinę kalbą, mimikas, gestus, aplinkos objektus. Įtraukia vaikus į

		kiekvienai kultūrai autentiškus kalbinius žaidimus (mįsles, juokavimus, skaičiuotes, greitakalbes ir kt.).
4. UGDYMO(SI) SRITIS. TYRINĖJU IR PAŽIŖISTU APLINKĄ		
Ugdymo(si) srities paskirtis – plėtoti daiktinės ir gamtinės aplinkos pažinimą, matematinį mąstymą, skaitmeninį sumanumą, kalbų supratimą, tyrinėjimą, problemų sprendimą, mokėjimą mokytis Ugdymo(si) veiklos skatina žaidimo, kūrybiškumo, emocijų suvokimo ir raiškos gebėjimus.		
4.1. MANE SUPANTYS DAIKTAI		
Vertybinė nuostata. Vaikai skatinami rūpintis savo daiktais ir aplinka, ugdant atsakomybės jausmą. Mokoma palaikyti tvarką, suprasti daiktų vietos svarbą ir organizuotumą. Skatinamas kūrybiškas požiūris į daiktų panaudojimą, jų pritaikymą žaidimuose ir veiklose. Esminiai gebėjimai. Vaikai mokosi atidžiai stebėti juos supančius daiktus, tyrinėti jų savybes, funkcijas ir paskirtį. Klasifikavimas ir grupavimas - gebėjimas rūšiuoti daiktus pagal tam tikrus požymius (spalvą, formą, dydį) ir suprasti jų skirtumus bei panašumus. Skatinamas vaikų gebėjimas spręsti problemas, susijusias su daiktų naudojimu, jų funkcionalumu. Kontekstas: Vaikai supažindinami su daiktais, esančiais jų namuose, darželyje ar artimoje aplinkoje, siekiant suprasti jų paskirtį ir svarbą kasdieniame gyvenime. Aptariami tradiciniai lietuviški daiktai, jų istorija ir reikšmė, siekiant ugdyti kultūrinį sąmoningumą. Supažindinama su šiuolaikinėmis technologijomis, jų naudojimu ir įtaka kasdieniam gyvenimui, ugdant supratimą apie technologijų svarbą.		
Žingsniai	Pasiekimai	Mokytojo veikla – ugdymo(si) gairės
Ankstyvasis ugdymas (1-3 metai)		
1-3 m.	1-3 m. vaikai pradeda atpažinti ir įvardinti kasdienes daiktus, tokius kaip žaislai, drabužiai, maisto produktai. Suvokia daiktų medžiagas, požymius (forma, dydis, spalva ir tekstūra). Supranta pagrindines daiktų funkcijas, pavyzdžiui, kad šaukštas skirtas valgyti, kamuolys – ridenti ar mesti. Pradeda grupuoti daiktus pagal tam tikras savybes, pavyzdžiui, sudeda visus žaislus į vieną dėžę, o knygas – į kitą. 2-3 metų vaikai daiktus rūšiuoja pagal formą, spalvą, dydį, naudodami rūšiavimo žaislus ir sensorines priemones. Mokosi naudotis įvairiais daiktais, lavina smulkiąją motoriką, pavyzdžiui, stato kaladėlių bokštą, veria karoliukus. Pradeda suprasti, kad tam tikri veiksmai su daiktais	Mokytojas skatina vaikus tyrinėti aplinkoje esančius daiktus, juos liesti, stebėti, lyginti pagal dydį, formą, spalvą ir medžiagą. Tai padeda vaikams suprasti daiktų savybes ir paskirtį. Per žaidimus su įvairių tekstūrų, svorių ir formų daiktais padeda vaikams lavinti lytėjimo, regos ir klausos pojūčius. Pavyzdžiui, žaidimai su smėliu, vandeniu, minkštomis ir kietomis medžiagomis. Mokytojas užtikrina, kad vaikai turėtų prieigą prie saugių, amžių atitinkančių žaislų ir priemonių, skatinančių tyrinėjimą ir kūrybiškumą. Taip pat moko vaikus saugiai elgtis su daiktais. Bendraudami su vaikais apie juos

	sukelia konkrečias pasekmes.	supančius daiktus, turtina vaikų žodyną, mokydami naujų žodžių, susijusių su daiktų pavadinimais, savybėmis ir funkcijomis. Tai gali būti pasakojimai, dainelės ar eilėraščiai apie kasdienes daiktus. Mokytojas suteikia vaikams galimybes laisvai žaisti ir eksperimentuoti su įvairiais daiktais, skatindami kūrybiškumą ir savarankiškumą. Per veiklas su kasdieniais daiktais, tokiais kaip drabužiai, indai ar asmens higienos priemonės, padeda vaikams įgyti savitarnos įgūdžių, mokydami apsirengti, valgyti ar plauti rankas.
Ikimokyklinis ugdymas (3-6 metai)		
3-6 m.	3-6 metų vaikai rūšiuoja daiktus pagal dydį, formą, spalvą, tekstūrą ir mokosi skirstyti pagal du požymius. Jie tyrinėja daiktų savybes – stebėdami, lygindami, grupuodami, rikiuodami, konstruodami. Mokytojo padedami, ieško panašumų, skirtumų, sprendžia problemas, ugdo dėmesį, mąstymą, savikontrolę, lavina rankų ir akių koordinaciją. Vaikai tyrinėja tos pačios rūšies daiktų skirtumus, atpažįsta juos pagal spalvą, tekstūrą, formą, kvapą, lygina realius objektus su atvaizdais ir pradeda suprasti plokštuminį vaizdavimą. Jie susipažįsta su daiktų dydžiais, aplinkos daiktais, mokosi juos kūrybiškai naudoti, taupyti ir pritaikyti žaidimuose. Tyrinėdami gamtos ir žmogaus sukurtus objektus, vaikai mokosi jų skirtumų, domisi kūrybos procesais, supranta mokslo ir technologijų poveikį daiktų kaitai. Jie lygina praeities ir dabarties objektus, tyrinėja jų paskirtį, medžiagas, iš kurių jie gaminami. Susipažįsta su transporto priemonėmis, ryšio priemonėmis, mokosi naudotis prietaisais (lupomis, mikroskopais, išmaniaisiais įrenginiais), tyrinėja jų veikimą, ieško atsakymų į kylančius klausimus.	Mokytojas skatina vaikus tyrinėti aplinką: sudaryti sąlygas vaikams stebėti, liesti, manipuliuoti įvairiais daiktais, siekiant suprasti jų savybes, funkcijas ir panaudojimo galimybes. Organizuoja žaidimus su daiktais, įtraukia vaikus į žaidimus, kuriuose jie galėtų eksperimentuoti su skirtingomis medžiagomis, formomis ir spalvomis, taip lavinant jų kūrybiškumą ir problemų sprendimo įgūdžius. Supažindina su daiktų paskirtimi: aiškina vaikams, kaip įvairūs daiktai naudojami kasdieniame gyvenime, skatina juos atpažinti ir įvardinti daiktų pavadinimus bei jų funkcijas. Ragina vaikus užduoti klausimus apie juos supančius daiktus, diskutuoti apie jų kilmę, medžiagas, iš kurių jie pagaminti ir jų svarbą kasdieniame gyvenime. Organizuoja ir įtraukia vaikus į kūrybines veiklas, kuriose vaikai galėtų kurti naujus daiktus iš įvairių medžiagų, taip lavinant jų motorinius įgūdžius ir kūrybiškumą. Mokytojas moko vaikus rūšiuoti daiktus pagal tam tikras savybes (spalvą, formą, dydį), taip ugdant jų organizacinius gebėjimus ir supratimą apie tvarką.

4.2. GYVYBĖ

Vertybinė nuostata. Vaikai mokomi gerbti visų gyvų būtybių gyvybę, suprasti jos unikalumą ir vertę. Skatinamas atsakingas požiūris į gamtą, rūpinimasis augalais ir gyvūnais, siekiant išsaugoti biologinę įvairovę. Ugdomas gebėjimas suprasti ir atjausti gyvas būtybes, atsižvelgiant į jų poreikius ir jausmus.

Esminiai gebėjimai. Vaikai skatinami stebėti gyvąją gamtą, analizuoti augalų ir gyvūnų gyvenimo ciklus, suprasti jų vystymosi etapus. Mokoma atpažinti ir grupuoti gyvas būtybes pagal tam tikrus požymius, pvz., rūšis, buveines, mitybos būdus. Skatinamas gebėjimas spręsti problemas, susijusias su gyvūnų priežiūra, augalų auginimu ar aplinkos apsauga.

Kontekstas. Vaikai supažindinami su vietos ekosistemomis, augalų ir gyvūnų rūšimis, jų tarpusavio ryšiais ir svarba ekosistemoje. Aptariamos tradicijos ir papročiai, susiję su gyvūnais ir augalais, jų simbolika bei reikšmė kultūroje. Supažindinama su šiuolaikinėmis technologijomis, padedančiomis tyrinėti ir saugoti gyvąją gamtą, pvz., mikroskopais, aplinkos stebėjimo įrankiais.

Žingsniai	Pasiekimai	Mokytojo veikla – ugdymo(si) gairės
Ankstyvasis ugdymas (1-3 metai)		
1-3 m.	Vaikai atpažįsta pagrindinius gyvūnus ir augalus, pastebi jų savybes (spalvas, formas). Stebi gyvūnus aplinkoje, mėgdžioja jų balsus, judesius. Ugdosi pagarbą gamtai per paprastas priežiūros užduotis. Žaisdami atranda vandens būvius – šaldo, tirpdo ledą, pastebi, kaip vanduo garuoja. Eksperimentuoja su daiktais, kurie skęsta ar plūduriuoja. Tyrinėja įvairias medžiagas (medis, stiklas, plastikas), eksperimentuoja, ar jos tirpsta vandenyje.	Mokytojas vaikus supažindina su augalais ir gyvūnais, skatina vaikus stebėti aplinkoje esančius augalus ir gyvūnus, atkreipia dėmesį į jų spalvas, formas ir garsus. Skatina sensorinį pažinimą, leidžia vaikams leisti įvairias augalų dalis (lapus, žiedus), gyvūnus, siekiant pajusti skirtingas tekstūras ir formas. Organizuoja paprastus tyrinėjimus, sudaro sąlygas vaikams stebėti augalų augimą, pavyzdžiui, sodinant sėklas ir stebint jų dygimą. Įtraukia vaikus į augalų laistymą ar gyvūnų priežiūrą, ugdant atsakomybės ir rūpinimosi gyvąja gamta jausmus. Naudoja vaizdines priemones: skaito vaikams knygeles su augalų ir gyvūnų iliustracijomis, žiūri trumpus filmukus, padedančius suprasti gyvybės įvairovę. Skatina imitacinius žaidimus, leidžia vaikams mėgdžioti gyvūnų judesius ir garsus, taip lavinant jų kūrybiškumą ir supratimą apie gyvūnų elgesį.
Išimokyklinis ugdymas (3-6 metai)		
3-6 m.	3-6 m. vaikai grupuoja augalų dalis (lapai, žiedai, vaisiai), supranta jų paskirtį (pvz., medžiai gamina deguonį). Prižiūri augalus,	Mokytojas skatina vaikus stebėti ir tyrinėti augalus: augalų dalis (lapus, žiedus, vaisius, sėklas), jų skirtumus,

	stebi jų augimą, rūpinasi gamta. Atpažįsta gyvūnus iš paveikslėlių, filmų, diskutuoja apie jų poreikius ir prisitaikymą prie aplinkos. Mokosi, kaip žmogaus veiksmai veikia gyvąją gamtą, ugdomi atsakingumą. Stebi paros ir metų ciklus, analizuoja augalų ir gyvūnų pokyčius skirtingais sezonais. Pildo gamtos kalendorių (temperatūra, krituliai). Atranda jėgų, energijos, trinties ir magnetizmo principus. Eksperimentuoja su vandeniu, žaislais, supranta paprastus mechanizmus (sūpuokles, nuolydį). Susipažįsta su spalvų spektru, tyrinėja šešėlius. Tyrinėja skirtingas medžiagų savybes, mokosi apie mišinius ir jų savybes. Dalyvauja eksperimentuose, lavina gebėjimą suprasti ir naudoti mokslinius terminus. Per veiklą girdi naujus terminus.	atranda sėklas vaisiuose. Veda diskusijas apie medžių svarbą (pavėsio teikimas, prieglobstis gyvūnams, deguonies gamyba) jų saugojimo bei sodinimo reikšmę. Su vaikais sodina ir prižiūri augalus darže ar ant palangės, stebi jų augimą, matuoja, fiksuoja pokyčius, ugdo atsakomybę ir rūpestį gamta. Dalinasi patirtimi apie naminius gyvūnus ir augintinius, moko atpažinti gyvūnus iš paveikslėlių knygos ar animaciniuose filmuose, mėgdžioti jų balsus ir judesius. Organizuoja diskusijas apie gyvūnų poreikius ir prisitaikymą prie aplinkos, stebi kieme sutiktus gyvūnus (sraigės, vabzdžius, vorus, varles, paukščius), ugdo pagarbą gyvajai gamtai. Skatina tyrinėti gyvosios ir negyvosios gamtos sąveiką: kad augalams reikia dirvožemio, vandens, saulės šviesos; gyvūnams – maisto, vandens, būsto. Kartu su vaikais analizuoja paros ir metų ciklus, kaip jie veikia augalų ir gyvūnų gyvenimą, fiksuoja pastebėjimus (piešia, fotografuoja, matuoja), kartu pildo metų gamtos kalendorių, žymi oro temperatūrą, saulėtą ir apniukusias dienas, kritulių kiekį, susiejant juos su augalų ir gyvūnų gyvenimu. Moko taupiai naudoti išteklius (vandenį, popierių), ugdo atsakingą požiūrį į aplinkos tvarumą. Skatina netikėtus atradimus. Žaidžiant atrasti fizikinius reiškinius: tyrinėti jėgas, energiją (elektros, šilumos), paprastuosius mechanizmus, magnetizmą. Organizuoja eksperimentus su vandeniu, stebi jo būvius (skystį, ledą, garus), kartu analizuoja, kurie daiktai skęsta ar plūduriuoja. Supažindina su spalvų spektru, tyrinėja šešėlius ir atspindžius. Supažindina su medžiagomis: kartu su vaikais tyrinėja kietas (medieną, popierių, stiklą, plastiką), skystas (vandenį) ir dujines (orą) medžiagas, analizuoja jų savybes, eksperimentuoja su jų maišymu ir tirpumu vandenyje.
--	--	--

4.3. SKAIČIAVIMAS IR MODELIAVIMAS

Vertybinė nuostata. Skatinamas vaikų smalsumas ir noras tyrinėti aplinką, naudojant skaičiavimą ir modeliavimą kaip priemones suprasti pasaulį. Ugdomas kūrybiškas požiūris į problemų sprendimą, naudojant įvairius modelius ir skaičiavimo metodus. Skatinamas gebėjimas taikyti skaičiavimą ir modeliavimą siekiant konkrečių tikslų, ugdant atsakomybę ir nuoseklumą.

Esminiai gebėjimai. Vaikai mokosi suprasti ir taikyti pagrindinius matematinius principus, tokius kaip skaičiavimas, matavimas, erdviniai santykiai. Skatinamas gebėjimas analizuoti situacijas, identifikuoti problemas ir kurti modelius jų sprendimui. Ugdomas gebėjimas kurti ir taikyti įvairius modelius, atspindinčius realias situacijas ar idėjas.

Kontekstas. Vaikai supažindinami su skaičiavimo ir modeliavimo taikymu kasdienėje veikloje, pvz., skaičiuojant žaislus, matuojant objektus. Aptariami tradiciniai lietuviški modeliai, raštai, struktūros, siekiant ugdyti kultūrinį sąmoningumą. Supažindinama su šiuolaikinėmis technologijomis, padedančiomis modeliuoti ir skaičiuoti, pvz., kompiuteriniai žaidimai, edukacinės programos.

Žingsniai	Pasiekimai	Mokytojo veikla – ugdymo(si) gairės
Ankstyvasis ugdymas (1-3 metai)		
1-3 m.	Atpažįsta mažų kiekių skirtumus, pvz., vienas, daug, nėra. Pradedą suprasti pagrindines sąvokas, tokias kaip „daugiau“ arba „mažiau“. Grupuoja objektus pagal vieną požymį, pvz., spalvą, formą ar dydį. Pastebi ir pradeda suvokti paprastas sekas, pvz., daiktų išsidėstymą pagal dydį (mažas-didelis). Žaisdami naudoja paprastus objektus, kad sukurtų dėšningumus ar išdėstymus (pvz., iš eilės sudeda žaislus ar kaladėles). Atpažįsta ir naudoja pagrindines erdvės sąvokas, tokias kaip „aukštai“, „žemai“, „viduje“, „išorėje“.	Mokytojas kuria aplinką, kurioje vaikai gali manipuluoti mažais objektais (pvz., kaladėlėmis, rutuliukais, žaisliniais gyvūnais), siekiant sudominti skaičiavimo ir grupavimo veiklomis. Skatina vaikus žaisti žaidimus, kuriuose reikia atpažinti ir rūšiuoti objektus pagal spalvą, formą ar dydį. Moko vaikus vartoti kasdienes žodžius, susijusius su skaičiais ir kiekybiniais santykiais, pvz., „daug“, „mažai“, „vienas“, „du“. Skatina vaikus naudoti kalbą skaičiuojant, pvz., skaičiuoti žingsnius ar žaislus kartu. Siūlo žaidimus su kortelėmis, dėlionėmis ar kitomis priemonėmis, kuriose pavaizduoti paprasti skaičiai ir modeliai. Naudoja paprastus vizualinius pavyzdžius, kurie padeda vaikams susieti kiekius su objektais. Organizuojamos veiklos, kuriose vaikai skaičiuoja ir grupuoja aplinkoje esančius objektus, pvz., akmenukus, lapus ar žaislus. Skatina vaikus pastebėti skirtumus ir panašumus tarp objektų, siekiant juos rūšiuoti ir suprasti santykius tarp jų. Skatina vaikus pastebėti ir kurti paprastus

		pasikartojančius modelius, pvz., eilutes iš skirtingų spalvų žaislų. Integruoja skaičiavimo elementus į kasdienę rutiną, pvz., skaičiuojant žaislus prieš juos sudedant ar dalinant užkandžius. Skatina vaikų spontanišką domėjimąsi skaičiavimu, atsakant į jų klausimus ar pastebėjimus apie kiekius ir dydžius. Palaiko vaiko bandymus modeliuoti ir eksperimentuoti su objektais, suteikiant laiko ir erdvės savarankiškai veiklai.
Ikimokyklinis ugdymas (3-6 metai)		
3-6 m.	Vaikai skaičiuoja objektus, atpažįsta ir įvardija skaičius (pvz., iki 5 ar daugiau, priklausomai nuo individualių gebėjimų). Lygina kiekius, naudodami sąvokas: daugiau, mažiau, tiek pat. Pastebi ir atkuria paprastas sekas (pvz., spalvų, formų, dydžių). Suvokia paprastus dėsningumus ir gali juos tęsti ar kurti savo (pvz., raštus iš kaladėlių ar spalvotų kortelių). Atlieka pradines sudėties ir atimties operacijas, naudodami konkrečius objektus (pvz., prideda ar atima kaladėles, skaičiuoja likusius). Supranta pagrindines erdvės sąvokas (pvz., aukščiau, žemiau, šalia, tarp) ir jas taiko veikloje. Naudoja erdvinius modelius (pvz., konstruodami figūras ar struktūras iš kaladėlių). Kuria paprastus modelius ir schemas, kad atvaizduotų situacijas (pvz., eilę ar grupių struktūrą). Naudoja objektus ir piešinius skaičiuodami arba sprendami užduotis, pvz., kaip išdėlioti tam tikrą kiekį daiktų.	Mokytojas kuria aplinką, kurioje vaikai gali suskaičiuoti objektus, pvz., žaislus, akmenukus, ar vaisius, siekiant suprasti kiekius. Skatina skaičiuoti garsiai, nurodant skaitmenis ir jų ryšį su objektais. Skatina skaičiavimo veiklas kasdieninėse situacijose. Siūlo vaikams naudoti skaičiavimo sąvokas atliekant užduotis. Siūlo veiklas, kuriose vaikai pastebi ir atkuria pasikartojančius modelius (pvz., rūšiuoja objektus pagal spalvą ar formą, sudėlioja pasikartojančius raštus iš kaladėlių). Įtraukia vaikus į veiklas, kurios skatina jų gebėjimą kurti ir suprasti geometrinius modelius, pvz., formuoti figūras ar struktūras. Skatina vaikus spręsti paprastus uždavinius, kurie apima pridedamo ar atimamo skaičiaus sąvokas. Naudoja vizualines priemones, pvz., skaitmenų korteles, skaičiavimo lentas ar kubelius, kad vaikams būtų lengviau suprasti matematinius ryšius. Organizuoja veiklas, kuriose vaikai skaičiuoja gamtos objektus, pvz., lapus, akmenis ar medžių šakas, ir rūšiuoja juos pagal tam tikras savybes. Skatina vaikus tyrinėti matematikos dėsningumus realioje aplinkoje, pvz., stebint simetriją ar objektų dydžių skirtumus. Sukuria situacijas, kurios skatina vaikus savarankiškai ieškoti sprendimų. Naudoja kasdienes pavyzdžius, siekiant skatinti vaikų

		loginį mąstymą ir problemų sprendimo įgūdžius. Skatina vaikų naudojimąsi skaičiavimo ir modeliavimo programėlėmis ar kitomis technologinėmis priemonėmis, atsižvelgiant į jų amžių ir gebėjimus. Siūlo vaikams interaktyvias veiklas, kuriose jie gali tyrinėti skaičius ir modelius skaitmeninėje erdvėje.. Pritaiko užduotis pagal vaikų gebėjimų lygį, skirdamas sudėtingesnes užduotis labiau pažengusiems vaikams ir paprastesnes tiems, kurie dar tik pradeda pažinti skaičiavimo pagrindus. Stebi ir palaiko vaikų progresą, užtikrinant, kad kiekvienas vaikas turi galimybę mokytis ir tobulėti.
4.4. MATEMATINIAI ERDVĖS TYRINĖJIMAI		
Vertybinė nuostata. Skatinamas vaikų smalsumas ir noras tyrinėti erdvę, atrandant naujus erdvinius santykius ir formas. Ugdomas kūrybiškas požiūris į erdvės suvokimą, skatinant vaikus kurti ir manipuliuoti įvairiomis erdvinėmis struktūromis. Skatinamas gebėjimas analizuoti erdvinius santykius, vertinti skirtingas perspektyvas ir spręsti erdvinės problemas. Esminiai gebėjimai. Vaikai mokosi atpažinti ir suprasti erdvinius santykius, tokius kaip aukštis, plotis, gylis, bei orientuotis erdvėje. Ugdomas gebėjimas atpažinti, pavadinti ir apibūdinti pagrindines geometrines formas bei jų savybes. Skatinamas gebėjimas matuoti atstumus, dydžius, palyginti objektus pagal įvairius parametrus, tokius kaip ilgis, plotis, aukštis. Kontekstas. Vaikai supažindinami su erdviniais santykiais ir geometrinėmis formomis, esančiomis jų kasdienėje aplinkoje, pvz., namuose, darželyje, žaidimų aikštelėje. Aptariamieji tradiciniai lietuviški ornamentai, raštai, architektūros elementai, siekiant ugdyti erdvinį suvokimą ir kultūrinį sąmoningumą. Supažindinama su šiuolaikinėmis technologijomis, padedančiomis tyrinėti erdvę, pvz., 3D modeliavimo programomis, interaktyviais žaidimais, skatinančiais erdvinį mąstymą.		
Žingsniai	Pasiekimai	Mokytojo veikla – ugdymo(si) gairės
Ankstyvasis ugdymas (1-3 metai)		
1-3 m.	Vaikai iki 3 metų pradeda suvokti pagrindines erdvinės orientacijos sąvokas, pavyzdžiui, „viršuje“, „apačioje“, „šalia“, „viduje“ arba „už“. Eksperimentuoja su daiktais, pvz., stato kaladėles aukštyne arba ieško vietos paslėpti žaislams. Atpažįsta paprastus santykius tarp objektų erdvėje, pvz., pastebi, kad daiktas telpa arba netelpa į tam tikrą vietą. Vaikai tyrinėja	Mokytojas sukuria aplinką, kurioje vaikai gali judėti ir tyrinėti erdvę: lipti, šliaužioti, pereiti per kliūtis. Skatina vaikus pastebėti ir suprasti erdvės santykius, pvz., „po“, „ant“, „už“, „prieš“. Siūlo veiklas, kuriose vaikai gali rūšiuoti ir dėti objektus pagal dydį, formą ar spalvą. Skatina vaikus žaisti su kaladėlėmis, dėžėmis ar formų

	aplinką judėdami, pavyzdžiui, eina, ropoja ar lipa į tam tikras erdves, suvokdami atstumus ir kryptis. Pradedą pastebėti, kad skirtingų dydžių ir formų objektai užima skirtingą vietą erdvėje (pvz., mažesnis kamuoliukas telpa dėžutėje, o didesnis – ne).	rinkiniais, eksperimentuojant su skirtingomis išdėstymo galimybėmis. Padeda vaikams kurti paprastas konstrukcijas, pavyzdžiui, bokštus iš kaladėlių, skatindamas suprasti objektų stabilumą ir pusiausvyrą. Naudoja smėlį, vandenį ar kitą medžiagą eksperimentams su forma ir tūriu (pvz., „užpildyk kibirėlį smėliu“). Organizuoja žaidimus, kuriuose vaikai deda objektus į skirtingas vietas (pvz., „padėk kamuolį į dėžę“). Skatina tyrinėti, kaip objektai telpa į skirtingas erdves ar kaip vienas objektas susijęs su kitu. Organizuoja veiklas, kurios padeda vaikams suprasti savo kūno padėtį erdvėje (pvz., „praeik pro tunelį“, „atsistok ant kilimėlio“). Skatina vaikų orientavimąsi erdvėje per įvairias judėjimo užduotis ir žaidimus. Naudoja žaislus, dėžutes, kilimėlius ar kitus daiktus, kad skatintų vaikus eksperimentuoti su erdve. Įtraukia vaikus į veiklas, kuriuose jie gali dėti, traukti ar stumti objektus skirtingomis kryptimis. Skatina vaikus užduoti klausimus ir tyrinėti erdvę, pavyzdžiui, „kas atsitiks, jei pastumsi šį objektą?“. Padeda vaikams suprasti paprastus erdvės dėsningumus per žaidimą ir eksperimentus.
Ikimokyklinis ugdymas (3-6 metai)		
3-6 m.	Orientuojasi savo aplinkoje ir suvokia erdvinius santykius (pvz., aukštai-žemai, arti-toli, kairėje-dešinėje). Atpažįsta ir įvardija geometrines formas (pvz., apskritimą, kvadratą, trikampį) ir jas taiko žaidimuose ar kūryboje. Apibūdina daiktų padėtį erdvėje, naudodamas sąvokas „prieš“, „už“, „viduryje“, „šalia“. Sprendžia paprastas užduotis, susijusias su objektų vieta ar jų perkėlimu (pvz., pastato bokštą ar dėlioja mozaiką). Kuria ir suvokia paprastus dėsningumus, pavyzdžiui, geometrinių formų išsidėstymą eilėje. Atlieka užduotis, kuriose reikia suderinti formų ar objektų	Mokytojas organizuoja veiklas, kurios skatina vaikus suprasti erdvės sąvokas, tokius kaip „priešais“, „už“, „šalia“, „virš“, „po“, „viduje“, „išorėje“. Skatina vaikus identifikuoti objektų vietą erdvėje ir kurti paprastus erdvinius modelius naudodami įvairias priemones, tokius kaip kaladėlės, dėžutės, statybiniai žaislai. Mokytojas organizuoja užduotis, kurių metu vaikai tyrinėja geometrines formas, tokius kaip apskritimai, kvadratai, trikampiai. Skatina vaikus klasifikuoti ir grupuoti objektus pagal formas ir dydžius, taip gerinant jų erdvinį

	dydį, kryptį, padėtį. Naudoja konstravimo medžiagas (pvz., kaladėles, dėlionės) kurdamas erdvines struktūras. Analizuoja savo kūrinį ir suvokia, kaip skirtingos dalys dera tarpusavyje erdvėje.	mąstymą ir matematines žinias. Skatina vaikus eksperimentuoti su objektų judėjimu erdvėje ir suvokti judėjimo dėsningumus per žaidimus, pavyzdžiui, stumti ar vilkti įvairius daiktus. Mokytojas skatina vaikus kurti įvairias konstrukcijas, naudodami kaladėles, klijuoti ar dėlioti įvairius objektus, mokytis stabilumo ir formų derinimo. Skatina kūrybiškumą ir modeliavimą, pritaikant žinias apie erdvę, struktūras ir jų formavimą. Mokytojas organizuoja žaidimus, kurie padeda vaikams spręsti erdvines užduotis, tokius kaip „kur dėti objektus pagal dydį?“ arba „sugrupuok objektus pagal formą“. Skatina vaikus žaisti su dėlionėmis, statybų žaislais, kurių tikslas yra lavinti erdvinį mąstymą ir matematinį mąstymą. Skatina vaikų bendravimą ir bendradarbiavimą atliekant erdvines užduotis, leidžia jiems pasidalinti pastebejimais ir idėjomis apie erdvinį suvokimą, taip tobulinant vaikų kalbos ir socialinius įgūdžius. Mokytojas organizuoja veiklas lauke, kurios apima erdvinį sąvokų taikymą natūralioje aplinkoje: žaidimai su gamtos objektais, objektų dėliojimas pagal formą ir dydį gamtoje.
4.5. SKAITMENINIŲ TECHNOLOGIJŲ PASAULIS		
Vertybinė nuostata. Vaikai mokomi suprasti, kad skaitmeninės technologijos yra priemonės, kuriomis reikia naudotis atsakingai ir saikingai. Skatinamas vaikų smalsumas tyrinėti skaitmeninių technologijų galimybes, ugdant kūrybiškumą ir inovatyvų mąstymą. Ugdomas supratimas, kad technologijos gali padėti bendradarbiauti, dalintis informacija ir dirbti komandoje. Esminiai gebėjimai. Vaikai mokosi naudotis paprastais skaitmeniniais įrenginiais, tokiais kaip planšetės ar kompiuteriai, supranta jų pagrindines funkcijas. Ugdomas gebėjimas rasti ir atskirti tinkamą informaciją skaitmeninėje erdvėje, suprantant, kas yra patikima ir naudinga. Skatinamas technologijų naudojimas kūrybinėse veiklose, pavyzdžiui, piešiant skaitmeninius piešinius ar kuriant muziką su programėlėmis. Kontekstas. Vaikai supažindinami su skaitmeninėmis technologijomis, kurios yra jų kasdienėje aplinkoje, pavyzdžiui, išmaniaisiais telefonais, televizoriais, kompiuteriais. Technologijos integruojamos į ugdymo procesą, panaudojant edukacines programėles, interaktyvias lentas ar kitus skaitmeninius įrankius mokymuisi. Aptariama, kaip skaitmeninės technologijos padeda pažinti ir išsaugoti kultūrinį paveldą, pavyzdžiui, virtualūs muziejai ar skaitmeninės knygos.		
Žingsniai	Pasiekimai	Mokytojo veikla – ugdymo(si) gairės

Ankstyvasis ugdymas (1-3 metai)		
1-3 m.	Vaikai domisi paprastais technologiniais įrenginiais (pvz., mygtukais, jungikliais) ir bando juos naudoti, stebėdami priežasties ir pasekmės ryšį. Naudoja paprastas sensorines technologijas, pavyzdžiui, žaislus su šviesomis, garsais ar judėjimo mechanizmais, mokosi reaguoti į šių priemonių signalus. Eksperimentuoja su paprastais įrankiais, pavyzdžiui, piešimo programėlėmis sensoriniuose ekranuose ar žaisliniais kompiuteriais, tyrinėdami, kaip jie veikia. Reaguoja į skaitmeninius vaizdus ar garsus, pavyzdžiui, ekrane matomą animaciją ar muziką, pradeda jungti tai su veiksmu, kurį patys atlieka (pvz., paspaudžia mygtuką). Pastebi, kaip aplinkiniai (pedagogai, tėvai) naudoja technologijas kasdienybėje, ir imituoja jų elgesį (pvz., laikydami žaislinį telefoną ar spaudydami mygtukus).	Mokytojas supažindina vaikus su paprastais skaitmeniniais įrankiais (pvz., planšetiniais kompiuteriais ar interaktyviais ekranais), kurie skatina vaikus domėtis vaizdais, garsais ir spalvomis. Tai leidžia vaikams pradėti suprasti pagrindinius skaitmeninių technologijų naudojimo principus. Stebi ir palaiko vaikus naudojant paprastus skaitmeninius įrenginius, skatindamas jų smalsumą ir tyrinėjimo gebėjimus, tačiau atkreipia dėmesį į subalansuotą ir saugų technologijų naudojimą. Ugdo vaikų supratimą apie skaitmenines technologijas, padedant vaikams susipažinti su pagrindinėmis technologijų sąvokomis (pvz., „spausiti“, „kurti“), naudojant paprastus interaktyvius žaidimus ar aplikacijas. Mokytojas rodo vaikams, kaip skaitmeninės priemonės gali būti naudojamos sukurti vaizdus, garsus ar kitas medijas, susijusias su kasdieniais objektais, pavyzdžiui, sukurti paprastus piešinius arba klausyti garsus iš gamtos, tokiu būdu integruojant skaitmeninius ir fizinius objektus. Skatina vaikus žaisti su interaktyviais žaidimais ar aplikacijomis, kurios padeda vaikams išmokti pagrindines sąvokas, susijusias su skaitmeniniais įrenginiais, pvz., paveikslėlių atpažinimas, spalvų ir formų derinimas. Pradedą ugdyti atsakomybę ir saugų elgesį naudojant skaitmeninius įrenginius, mokydamas vaikus, kad skaitmeninius įrenginius reikia naudoti atsakingai ir laikytis tam tikrų taisyklių. Skatina vaikus tyrinėti ir kurti paprastus skaitmeninius projektus, tokius kaip piešiniai, naudojant planšetinius kompiuterius arba kitus skaitmeninius įrenginius, bei skatina bendradarbiauti su kitais

		vaikais per technologijų naudojimą.
Išimokyklinis ugdymas (3-6 metai)		
3-6 m.	Atpažįsta ir pavadina paprastus skaitmeninius įrenginius (pvz., kompiuterį, planšetę, telefoną). Naudoja skaitmeninius įrenginius pagal jų paskirtį, pavyzdžiui, įjungia, išjungia ar renkasi norimą funkciją. Supranta paprasto skaitmeninio turinio paskirtį (pvz., žaidimų, mokomųjų programų ar vaizdo medžiagos). Dalyvauja veiklose, kuriose naudoja programėles, atitinkančias jų amžių ir gebėjimus, pavyzdžiui, skaičiavimo, spalvų ar formų atpažinimo. Naudoja skaitmeninius įrankius atliekant užduotis (pvz., piešia skaitmeninėmis priemonėmis, išdėsto objektus programose). Sprendžia paprastas problemas, pasitelkdamas skaitmenines priemones, pavyzdžiui, pasirenka tinkamą piktogramą ar įrankį veiklai atlikti. Supranta pagrindines taisykles, kaip atsakingai elgtis su skaitmeniniais įrenginiais (pvz., neperkrauti, naudoti tik prižiūrint suaugusiam). Laikosi saugaus naudojimosi skaitmeninėmis priemonėmis taisyklių, pavyzdžiui, nevalgyti ar negerti prie įrenginio. Kuria paprastus projektus ar piešinius naudodamas skaitmenines priemones. Eksperimentuoja su skaitmeninėmis programomis, norėdamas išreikšti savo idėjas ar išmokyti naujų dalykų.	Mokytojas moko vaikus naudotis įvairiais skaitmeniniais įrenginiais (pvz., planšetiniais kompiuteriais, interaktyviais ekranais), skatinant jų savarankiškumą ir gebėjimą atlikti paprastas užduotis (pvz., paspausti mygtukus, slinkti ekraną, pasirinkti nuotrauką). Skatina vaikus kurti ir eksperimentuoti su skaitmeninėmis technologijomis, pavyzdžiui, piešti naudojant piešimo programas arba kurti animacijas, kad būtų skatinamas kūrybiškumas ir inovatyvūs sprendimai. Mokytojas parenka tinkamus skaitmeninius žaidimus ir programas, kurias skatina matematikos, kalbos, logikos, kūrybiškumo ir kitų įgūdžių lavinimą, užtikrinant, kad technologijos būtų naudojamos tiksliai ir ugdymui naudingais tikslais. Organizuoja veiklas su interaktyviais ekranais, kur vaikai gali spręsti užduotis, žaisti edukacinius žaidimus arba dalyvauti veiklose, kurios padeda jiems geriau suprasti skaitmeninių technologijų teikiamas galimybes. Ugdė vaikų gebėjimą bendrauti su skaitmeniniais įrašais (pvz., nuotraukomis, garsais, vaizdo įrašais), skatinant juos analizuoti ir interpretuoti įvairius skaitmeninius turinius. Pradeda ugdyti atsakomybę naudojantis skaitmeninėmis technologijomis, mokydamas vaikus, kaip elgtis saugiai internete, atsargiai su asmenine informacija ir kaip laikytis taisyklių naudojantis skaitmeniniais įrenginiais. Integruoja skaitmenines technologijas į kasdienes ugdymo veiklas, kad vaikai galėtų susipažinti su technologijomis įvairiais kontekstais ir pritaikyti jas kasdienėje veikloje, pvz., naudojant skaitmeninius įrankius pasakojimams

		kurti, užduotims spręsti arba dainoms ir žaidimams. Skatina vaikus dirbti grupėse, naudojant skaitmenines priemones, taip ugdydamas bendradarbiavimo įgūdžius ir skatinant kūrybišką problemų sprendimą naudojant technologijas.
5. UGDYMO(SI) SRITIS. KURIU IR IŠREIŠKIU		
Ugdymo(si) srities paskirtis – Ugdymo srities paskirtis – plėtoti estetinį suvokimą, meninę raišką, gebėjimą žaisti, kūrybingumą, tyrinėjimą, emocijų suvokimą ir raišką.		
5.1. ŽAIDIMO RAIŠKA		
Vertybinė nuostata. Nusiteikęs kartu su kitais vaikais plėtoti žaidimus, kurdamas vaikų žaidimų kultūrą. Bendrieji gebėjimai. Individualiai ir drauge su kitais žaidžia ir pats kuria įvairius žaidimus: režisūriniai, vaidmenų ir žaidimus su taisyklėmis, moka laikytis skirtingų žaidimų taisyklių. Kontekstas. Vaikams sudaromos galimybės pasirinkti veiklą, medžiagas, priemones, veikimo vietas, laiką, veikti vienam ar bendradarbiaujant, skirtingais būdais pristatyti veiklos rezultatus. Įstaigoje palaikomos vaiko iniciatyvos, spontaniškos veiklos, mokytojui stebint vaiką, praturtinant mąstymą, kūrybinį ir praktinį patyrimą, dialoginį veikimą.		
Žingsniai	Pasiekimai	Mokytojo veikla – ugdymo(si) gairės
Ankstyvasis ugdymas (1-3 metai)		
1-3 m.	Vaikai atpažįsta, emociškai atliepia, išitraukia į suaugusiųjų žaidimus (kykavimai, mylavimai, juokinimai) ir patys juos inicijuoja, kurdami ugdymosi situacijas. Aktyviai tyrinėja žaislus, daiktus, atrasdami ir į tyrinėjimo repertuarą įtraukdami naujus veiksmus (sugriebti, mesti, ridenti ir pan.), pažįsta objektus, jų savybes ir bando juos įvardyti.	Mokytojas drąsina vaiką veikti, tyrinėti, rodyti iniciatyvą. Veikia kartu su juo. Žaidina vaikus, kalba įvairiomis emocijomis intonacijomis, naudoja įvairų tempą. Tuos pačius žaidimus, pokštavimus kartoja keletą kartų, siekdamas, kad vaikas įsimintų. Rodo vaikams kaip galima veikti su daiktais, skatina vaiką pamėgdžioti, atrasti naujų veikimo būdų. Kalba maloniomis, linksmomis intonacijomis, skatina mėgdžioti veiksmus ir intonacijas. Parūpina įvairių žaislų, leidžia jais naudotis. Gėrasi, skatina vaikų žaidimus, žaisdamas drauge reiškia įvairias emocijas, skatina vaikus pasakoti, ką jie daro.
Išimokyklinis ugdymas (3-6 metai)		

3-6 m.	Pasirinktoje ar susikurtoje žaidimo aplinkoje (lėlių namelis, miškas, gyvūnų aptvaras, miesto gatvės, geležinkelis ir pan.), pasitelkęs nedidelius objektus ir žaislus vaikas kuria žaidimo įvykius, pats atlikdamas veiksmus su skirtingais personažais. Pats atlieka vaidmenis ir pats kuria jo patirtis atliepiančią žaidimo siužetą. Vaikai prisiima vaidmenį ir remdamiesi savo patirtimi konstruoja pažįstamus įvykius ir kasdienes situacijas. Žaisdami dviese ar keliuose per konkrečius prisiimtus vaidmenis ir įsivaizduojamus vaidmenų tarpusavio santykius vaikai drauge konstruoja žaidimo siužetą. Vaikai vysto sudėtingus, jų gyvenimo patirtimi, mėgstamų pasakų, istorijų, TV programų siužetais paremtus scenarijus. Vaikai ugdomi gebėjimą vienu metu veikti dviejuose lygmenys - kontroliuoti vaidmens atlikimą ir realius savo santykius su kitais žaidėjais. Vaikai kuria bendrai įgyta patirtimi grįstus žaidimų pasaulius, plėtodami ilgalaikius, tęstinius didesnės grupės dalies vaikų žaidimus. Žaisdami vaikai perpranta taisyklių prasmę, mokosi jų laikytis ir patys kurti naujus žaidimus su taisyklėmis.	Mokytojas parūpina žaidimams tikrų daiktų. Parodo, kaip galima žaisti su teatro lėlėmis, siūlo vaikams pažaisti matytą pasaką. Skatina vaikus reikšti natūraliai kylančias emocijas, nelygina vaiko išraiškos su kito vaiko. Drauge žaidžia muzikinius žaidimus ir ratelius, parodo ir skatina laisvai, savaip kartoti veiksmus. Paaškina vaikams siužetus, daro pauzes, kad vaikai galėtų sutelkti mintis, sumanymus ir pagal juos veikti. Siūlo vaikams naudoti įvairius butaforinius daiktus, parodo, kaip tie patys daiktai gali būti panaudoti įvairiose situacijose.
--------	---	---

5.2. MUZIKOS RAIŠKA

Vertybinė nuostata. Siekiama padėti vaikams tyrinėti garsų ir muzikos pasaulį, pažinti muzikos vertingumą, išbandyti įvairias muzikinės raiškos priemones ir būdus.

Bendrieji gebėjimai. Muzikinė veikla pratina girdėti, atkartoti dainuojant ir muzikuojant, kurti, siekti meistriškumo, ugdyti drausmingumą, suteikia saviraiškos galimybę, padeda patirti bendrumo jausmą muzikuojant drauge, gilina estetinę suvokimą.

Kontekstas. Kuriama vaizduotė, smalsumą, nuostabą kelianti aplinka, akcentuojanti patį kūrybos procesą. Vaikai patiria kūrybos laisvę, išgyvena netikėtumą, kūrybos džiaugsmą ir pasididžiavimą įveikus kūrybinius iššūkius. Aplinkų estetika ir įvairovė kuria prielaidas vaikams tyrinėti kūrybinės raiškos galimybes, išbandyti daugiau nei vieną būdą įgyvendinti kūrybinę idėją ar išspręsti problemą, pasirinkti alternatyvias raiškos priemones, improvizuoti, kurti ir perkurti. Dinamišką kūrybos procesą palaiko mokytojas kūrėjas, sudarantis sąlygas vaikui laisvai, spontaniškai veikti.

Žingsniai	Pasiiekimai	Mokytojo veikla – ugdymo(si) gairės
Ankstyvasis ugdymas (1-3 metai)		

1-3 m.	Intuityviai domisi, tyrinėja garsų pasaulį balsu, aplinkoje esančiais daiktais, instrumentais. Dairosi, ieškodamas garso šaltinio, reaguoja į garso aukščio skirtumus, trumpam sutelkia dėmesį į aplinkoje skambančią muziką. Gestais ir čiauškėjimu reaguoja į lopšines, žaidinimus su judesiais, ritminius ir melodinius darinius. Imituoja suaugusiųjų vokalizavimą, ypač ilgus garsus. Ritmiškai linguoja, supasi, ploja, krato barškučius ir skambaliukus. Čiauška nereguliariais ritmo dariniais, spontaniškai žaidžia balso intonacijomis, sutelkia dėmesį į muzikos ir aplinkos garsus, juos mėgdžioja. Imituoja kai kuriuos pažįstamus melodinius ir ritminius darinius. Apžiūrinėja, tyrinėja muzikos instrumentus, aplinkos daiktus, jais išgauna garsus. Vienas ir kartu su kitais dainuoja nesudėtingas daineles, jų tekstą interpretuoja kūno judesiais. Imituoja ritmo ir melodinius darinius, vis tiksliau išlaiko ritminį pulsą. Groja lengvai įvaldomais melodiniais ir mušamaisiais instrumentais. Juda (su priemonėmis ir be jų) klausydamas ir kurdamas. Išlaiko dėmesį klausydamasis muzikos kūrinio, atpažįsta kai kurias anksčiau girdėtas melodijas ir klausytus kūrinius. Įvardija arba parodo, kad supranta kai kuriuos muzikos kontrastus (garsiai-tyliai; greitai-lėtai, linksmi-liūdnei). Muzikinę raišką naudoja kitoje veikloje. Noriai muzikuoja individualiai ir grupėje.	Mokytojas dainuoja vaikams liaudies daineles, nešiojant ritmingai sūpuoja, kilnoja, judina jo rankas. Klausosi įvairių stilių muzikos ir sudaro muzikinę aplinką, kurioje vaikas galėtų išgirsti įvairius aplinkinio pasaulio garsus. Skatina vaikus groti muzikiniai instrumentais, grojančiais žaislais. Dainuoja su vaikais įvairias daineles, klausosi muzikos, judesiais imituoja tekstą.
Ikimokyklinis ugdymas (3-6 metai)		
3-6 m.	Aiškliai skiria kalbėjimą nuo dainavimo, tyrinėja savo balso galimybes. Tyrinėja įvairesnius garso išgavimo būdus pasitelkdamas kūno perkusiją, gamtos medžiagas, muzikos instrumentus ir kitus daiktus, skanduoja, ploja, išbando sudėtingesnius judesius. Individualiai ir su kitais dainuoja autorines ir liaudies dainas dažniausiai tiksliai intonuodamas. Improvizuoja vokales melodijas, įgaunančias struktūrinių muzikos savybių. Instrumentais ar kūno perkusija groja	Mokytojas parūpina vaikams kuo daugiau muzikinių instrumentų skatina, vaikus jais groti. Skatina vaikus improvizuoti, kurti balsu ir judesiu. Dainuoja su vaikais vienbalses ir dialogines dainas, skatina vaikus dainuoti individualiai. Drauge su vaikais kuria ritmus, melodijas ketureiliams, mįslėms, patarlėms ir pan. Skatina vaikus dainuoti visur kur įmanoma: grupėje, lauke, dirbant ir kt. Sudaro sąlygas klausytis įvairių

	nustatytu pulsu ir pakartoja trumpus ritminius bei melodinius darinius. Judesį derina su dainavimu, ritmišku skandavimu, judesiais atliepia muzikos nuotaiką, tempą ir stilių. Pavadina keletą muzikos instrumentų, atpažįsta kai kuriuos tembrus. Muzikuodamas su kitais vaikais klausosi, kaip jo indėlis dera su kitais. Savais žodžiais išsako kilusius įspūdžius apie klausomus kūrinius ar atlikimą.	epochų, kultūrų ir stiliaus muzikos.
5.3. ŠOKIO RAIŠKA		
Vertybinė nuostata. Siekiama padėti vaikams tyrinėti savo kūno judesių galimybes, plėtoti motorinių judesių ir kinestetinį intelektą, gerinti kūrybinį ir kritinį mąstymą, pasitikėjimą, ištvermę ir toleranciją. Bendrieji gebėjimai. Šokant atrasti galimybes derinti laisvą judesį ir ritminius pratimus, susipažinti su liaudies rateliais, įvairiais šokio žanrais, mėginti kurti choreografines kompozicijas, puoselėti judesių kultūrą, estetinį skonį ir pagarbą vienas kitam. Kontekstas. Vaikai tyrinėja tempą, ritmą, dinamiką ir erdvę, susipažįsta su judėjimo įvairove, susieja spontaniškus judesius su šokio elementais. Mokytojas moko vaikus tautinių šokių elementų, žaidžia kalendorinius žaidimus, ratelius. Šokdami šokius susipažįsta su įvairiomis kultūromis, atranda skirtingus mokymosi būdus (šokti vienam, šokti poroje, šokti ratelyje ir kt.), mokosi scenos kultūros.		
Žingsniai	Pasiekimai	Mokytojo veikla – ugdymo(si) gairės
Ankstyvasis ugdymas (1-3 metai)		
1-3 m.	Drąsiai tyrinėja erdvę, juda natūraliai ir spontaniškai, reaguoja į suaugusiojo judesius ir bando juos imituoti. Tyrinėja judėjimo kryptis, atlieka keletą skirtingų judesių stovėdamas vietoje, persikeldamas erdvėje, šoka naudodamas priemones. Atlieka paprastus ratelius ir dainuojamuosius žaidimus, bandydamas nustatyta kryptimi koordinuotai judėti su kitais. Vienu metu judina kelias kūno dalis. Improvizuoja judesiais atliepdamas muzikos nuotaiką ir savybes, kuria, kuri laiką prisimena ir kartoja įvairias dviejų trijų judesių kombinacijas.	Mokytojas skatina vaikus tyrinėti įvairius judesius, žaidina juos, naudodant plaštakų, galvos judesius, kykavimus. Žaidžia su vaikais muzikinius žaidimus, ratelius, skatina juos judėti pagal muziką einant, bėgant, apsisukant. Skatina vaikus šokti tyloje, kad atsiskleistų jų ritmo suvokimas.
Ikmokyklinis ugdymas (3-6 metai)		
3-6 m.	Atskiri judesiai, o vėliau ir jų deriniai padeda 3-6 metų vaikui išlaisvinti kūno	Mokytojas sudaro vaikams galimybę žaisti muzikinius žaidimus, eiti

	koordinaciją ir plastiškumą, todėl jis pradeda judėti erdvėje įsivaizduojama vingiuota linija, mokosi koordinuoti savo kūną. Vaikai naudoja laisvus tekamuosius judesius, kurie padeda kontroliuoti kūno energiją ir įtampą. Augdami ir judėdami vaikai mokosi valdyti savo kūną: judėti ta pačia puse, išlaikyti pusiausvyrą, demonstruoti lankstumą, reguliarių ir gilų kvėpavimą. Vaikai atpažįsta ir įvardija pagrindinius judėjimo būdus vietoje ir persikeliant erdvėje (pavyzdžiui, šuoliukai, pritūpimai, sukiniai, paprasti žingsneliai). Ilgainiui vaikai spontaniškus judesius keičia į sąmoningai struktūruotą judesių seką ir judesys tampa šoku.	ratelius, dainuoti dainas, klausytis muzikos įrašų. Kartu su vaikais žaidžia vaizduojamuosius žaidimus ir nuolat siūlo naujus. Skatina vaikus naudoti natūralius judesius. Padeda vaikams sieti pamatytą personažą su atliekamais judesiais, vartoja frazes, pvz.,: „šokinėja aukštai kaip varlė“ ir kt. Siūlo vaikams stebėti gamtą, atkreipti dėmesį, kaip kokie gamtos reiškinių ir aplinkos objektai juda ar nejudą, ir ieškoti idėjų kuriant savo judesių sekas.
5.4. DAILĖS RAIŠKA		
Vertybinė nuostata. Siekiama padėti vizualinės raiškos priemonėmis vaikams išreikšti save, savo jausmus, emocijas, potyrius, savo pasaulio matymą ir supratimą apie tam tikrus reiškinius, plėtoti vaizdinį ir erdvinį mąstymą, kūrybingumą. Bendrieji gebėjimai. Dailės raiška padeda atrasti ir plėtoti vaikų autentišką vaizdavimo stilių. Kontekstas. Kuriama vaizduotė, smalsumą, nuostabą kelianti aplinka, akcentuojanti patį kūrybos procesą. Vaikai patiria kūrybos laisvę, išgyvena netikėtumą, kūrybos džiaugsmą ir pasididžiavimą įveikus kūrybinius iššūkius. Aplinkų estetika ir įvairovė kuria prielaidas vaikams tyrinėti kūrybinės raiškos galimybes, išbandyti daugiau nei vieną būdą įgyvendinti kūrybinę idėją ar išspręsti problemą, pasirinkti alternatyvias raiškos priemones, improvizuoti, kurti ir perkurti. Dinamišką kūrybos procesą palaiko mokytojas kūrėjas, sudarantis sąlygas vaikui laisvai, spontaniškai veikti.		
Žingsniai	Pasiekimai	Mokytojo veikla – ugdymo(si) gairės
Ankstyvasis ugdymas (1-3 metai)		
1-3 m.	Vaikai iki 3 metų spontaniškai tyrinėja mokytojo pasiūlytas vizualinės raiškos priemones: jas liečia, judina, brauko, spaudo, teploja dažais, pirštukais, pastebi pėdsaką, spalvą, liniją, dėmę, pajaučia tekstūrą, skirtingų faktūrų medžiagiškumo paviršius. Remdamiesi patyrimu vaikai pradeda suprasti rankos judesių ir piešimo priemonės paliekamo pėdsako ryšį. Jie tyrinėja savo keverzones ir terliones, bando apie jas pasakoti, kai suaugusieji palankiai reaguoja, drąsina ir komentuoja vaikų piešinius. Vaikų kūrybines iniciatyvas pažadina galimybė nevaržomai	Mokytojas sudaro sąlygas vaikams pamatyti žaismingą, elementarių pasikartojančių veiksmų piešimą, lipdymą, skatina vaikus bandyti patiems. Siūlo vaikams geros kokybės minkštų, ryškių dailės priemonių, kad jomis veikdamas vaikas patirtų džiaugsmą. Sudaro vaikams galimybes žaisti, tepinėti dažais, paišelioti, dėti spaudus ir kt. ant įvairaus formato ir tekstūros popieriaus. Skatina vaikus pasakoti apie savo piešinį, lipdinį. Stebi vaiko raiškos procesą, randa būdų užtikrinti, kad jis būtų

	veikti savo tempu, pagal savo norus ir galias. Tobulėjant motorikai ir akies bei rankos koordinacijai, vaikai ima vis labiau kontroliuoti savo judesius, jų kryptis ir vaizduoti įvairesnes linijas, formas.	džiaugsmingas ir teikiantis vaikams teigiamas emocijas. Siūlo vaikams eksperimentuoti įvairesnėmis priemonėmis ir medžiagomis: molis, vaškas, vilna, šlapias popierius ir kt.
Ikimokyklinis ugdymas (3-6 metai)		
3-6 m.	3-6 metų vaikų spontaniškai kuriamų vaizdų atradimas, stebėjimas, tyrinėjimas perauga į tikslingą grafinių ir spalvinių vaizdų kūrimą – piešimą. Įsitraukdami į mokytojo inicijuojamas kūrybines veiklas, vaikai išbando ir tyrinėja įvairias grafinės ir spalvinės raiškos priemones ir medžiagas. Vizualinių raiškos priemonių ir įrankių įvairovė, jų tyrinėjimas ir kūrybinis veikimas skatina vaikų grafinę ir spalvinę raišką.	Mokytojas sudaro vaikams galimybę, kuriant veikti taip, kaip jis to nori. Skatina žaismingai eksperimentuoti linijomis, spalvomis, formomis. Padeda vaikams suprasti, kad iš įvairių medžiagų, buities atliekų galima sukurti originalių, gražių darbų. Drąsina kurti darbelius iš smulkių detalių. Inicijuoja vaikų kūrybinius projektus skatinančius vaikų kūrybiškumą. Suteikia vaikams galimybę kurti ornamentus, dekoruoti audinius, daiktus grafiniais ženklais ir simboliais. Organizuoja eksperimentus, kuriuose vaikams sudaromos sąlygos netikėčiausiais būdais pažinti dailės medžiagų galimybes.
5.5. TEATRO RAIŠKA		
Vertybinių nuostatų. Siekiama padėti vaikams tyrinėti ir pažinti teatrinių raiškos formų įvairovę, patiems išbandyti skirtingas teatrinės raiškos priemones. Bendrieji gebėjimai. Vaidybinės improvizacijos pasitelkiant savo kūno judesius, muzikavimą, spontanišką dainavimą bei kuriant improvizacinius teatro vaidinimus sau ir draugams, plėtoja vaikų kūrybiškumą ir pagilina estetinį pasaulio pažinimą teatro meno formomis. Kontekstas. Vaikai, mokytojo padedami, kuria vaidinimus pagal literatūrinio kūrinio siužetą ir savo išgalvotą pasaką. Vaikai įtraukiami į pasirengimą vaidinimui – renkasi vaidmenis, gamina afišą, bilietus, kuria muzikinius-garsinius instrumentus. Mokytojas palaiko ir skatina kūrybišką vaiko raišką pastebėdamas, įsitraukdamas ir pats ją modeliudamas. Skatinama vaizdinga vaikų kalba (taisyklinga artikuliacija, intonacijų spalvingumas, balso tembro kaitaliojimas).		
Žingsniai	Pasiekimai	Mokytojo veikla – ugdymo(si) gairės
Ankstyvasis ugdymas (1-3 metai)		
1-3 m.	Išbando balso, kūno ir mimikos raiškas ir priemones, siekdamas emocinio poveikio aplinkiniams pasirenka pritarimo sulaukusias raiškas. Režisūrinių ir vaidmenų žaidimų metu atlikdamas	Mokytojas rodo vaikams, kaip galima veikti su daiktai, skatina vaiką pamėgdžioti, atrasti naujų veikimo būdų. Kalba maloniomis, linksmomis intonacijomis, skatina mėgdžioti

	pasirinktą vaidmenį pasitelkia kūno judesius, veido mimiką, balso intonacijas ir priemones.	veiksmus ir intonacijas. Skatina vaikus įsiklausyti į veikėjus, siužetą, rodo vaikams veiksmus ir leidžia jiems improvizuoti, reikšti tokias emocijas, kokios tuo metu kyla.
Ikimokyklinis ugdymas (3-6 metai)		
3-6 m.	3-6 metų vaikų menami žaidimai labai artimi kūrybinei dramai, juose daug vaidybos elementų. Atlikdami simbolinius vaidmenis, vaikai naudoja išraiškingus kūno judesius, veido mimiką, balso intonacijas, giliai išgyvena kuriamas situacijas ir kartu mokosi tiksliau, aiškiau, autentiškai, kūrybiškai perteikti savo išgyvenimus kitiems vaikams ir artimiems suaugusiesiems.	Mokytojas palaiko ir paskatina kūrybišką vaiko raišką pastebėdamas, įsitraukdamas ir pats ją modeliudamas. Parodo, kaip galima žaisti su teatro lėlėmis, siūlo vaikams pažaisti matytą pasaką. Skatina vaikus vaidinti, parodo, kaip galima judėti ir kalbėti-intonuoti pagal tipiškus veikėjo bruožus, tempo ritmą. Palankiai vertina stebimus vaikų vaidinimus, klausia, jeigu kas neaišku ir kt.

V SKYRIUS

VAIKŲ UGDYMO SI PAŽANGA, UGDYMO SI TĖSTINUMAS

Vaiko ugdymosi pasiekimai – tai žinios ir supratimas, gebėjimai, vertybinės nuostatos, kurie įgyjami vaikui dalyvaujant įvairiose ugdymosi aplinkose. Atliekant vaikų vertinimą vadovaujamosi nuostatomis, kad kiekvieno vaiko pažanga priklauso nuo jo individualių galių ir ugdytojų profesionalumo, vaikų pasiekimų įrodymų kaupimas ir pasiekimų dokumentavimas bei stebėseną padeda siekti ugdymo ir ugdymosi kokybės.

Vaikų pasiekimai vertinami pagal penkias ugdymosi sritis (Mūsų sveikata ir gerovė, Aš ir bendruomenė, Aš kalbų pasaulyje, Tyrinėju ir pažįstu aplinką, Kuriu ir išreiškiu). Kiekvienoje ugdymosi srityje yra išskirtos pasiekimų sritys su atitinkamai pasiekimų sričiai aprašytais ugdymosi srities pasiekimais pagal žingsnius ir amžių. Vaikų ugdymosi pasiekimų žingsnių siejimas su amžiumi yra sąlyginis.

Vertinimo procese dalyvauja mokytojai, pagalbos mokiniui specialistai, vaikai, tėvai (globėjai). Grupės mokytojas, pagalbos mokiniui specialistas ir kiti specialistai, planuodami ugdymo procesą, planuoja ir vertinimą, atsižvelgiant į kiekvieno vaiko amžių, galias, realius gebėjimus ir jam keliamus individualius ugdymo(si) uždavinius. Be to, derinami vaiko, tėvų (globėjų), mokytojų, švietimo pagalbos specialistų lūkesčiai dėl vaiko tolesnio ugdymo(si), siekiant visų ugdymo(si) proceso dalyvių kryptingo įsitraukimo į ugdymo(si) procesą. Apie vaikų ugdymosi

pasiekimus sprendžiama iš vaikų kasdienės veiklos ir jos rezultatų. Mokytojas, pagalbos mokiniui specialistas nuolatos teikia vaiką motyvuojantį, įtraukiantį, auginantį grįžtamąjį ryšį. Su vaikais pasidžiaugiama veikla, aptariamas veiklos procesas ir rezultatai, vaikai mokosi patys įsivertinti savo veiklos patirtis ir rezultatus. Mokytojai nuolat dokumentuoja ugdymo procesą, renka reikšmingus vaikų ugdymosi proceso ir pasiekimų įrodymus (stebėjimo medžiagą, nuotraukas, vaizdo, garso įrašus ir kt.), analizuoja vaikų ugdymosi pažangą, lygina ankstesnius vaiko pasiekimus su esamais. Taikomi šie vaiko pasiekimų vertinimo būdai ir metodai: vaiko veiklos ir elgesio stebėjimas, pokalbiai su vaiko tėvais (globėjais), individualių vaiko poreikių aprašai, vaiko veiklos analizė, vaiko kūrybinių užduočių, darbelių (įsi)vertinimas, analizė, vaiko atliktų darbų rinkinys, jų analizė, vaiko veiklos nuotraukos, vaizdo įrašai ir kt.

Rudenį ir pavasarį atliekama surinktos informacijos apie vaiko pasiekimus ir pažangą analizė. Pedagogai vertina vaiko gebėjimus pagal visas ugdymo sritis, nustato vaiko pasiekimų žingsnį. Atsižvelgiant į vaiko pasiekimų rezultatus, pedagogai planuoja tolimesnį vaiko ugdymą(si), įvertina padarytą pažangą. Vaiko pasiekimai aptariami su tėvais (globėjais) individualių pokalbių metu.

Kiekvienam vaikui yra sudaromas segtuvas-pasiekimų ir pažangos aplankas, kuriame kaupiami vaiko pažangos ir pasiekimų vertinimo dokumentai nuo pirmos lankymo dienos. Šį aplanką sudaro žinios apie vaiką, tėvų (globėjų) lūkesčiai, vaikų pažangą atspindintys darbeliai ir kt. Tai gali būti vaiko dailės ir kiti darbai, įdomesnės jo mintys, samprotavimai, žodinė kūryba, nuotraukos, rašytinės kalbos pavyzdžiai, įvairios vaiko veiklos stebėjimo aprašai, tėvų pastebėjimai, vertinimai. Vaikui baigus ikimokyklinio ugdymo programą, „Vaiko pasiekimų aplankas“, tėvų pageidavimu, gali būti atiduotas šeimai.

Vaikų, turinčių specialiuosius ugdymosi poreikius, pasiekimų vertinimas. Pirminį vaikų, turinčių specialiuosius ugdymosi poreikius, vertinimą atlieka VGK ar ŠPT (jeigu vaikas turi specialiųjų ugdymosi poreikių vertinimo išvadas). Specialiųjų ugdymosi poreikių vaikų ugdymas planuojamas ir pasiekimų vertinimas vykdomas pagal Vaiko gerovės komisijos ir (ar) ŠPT siūlomą ugdymo(si) programą (bendrąją ar pritaikytą).

Ugdymosi tęstinumas. Ikimokyklinio ugdymo programos su Priešmokyklinio ugdymo bendrąja programa dermę bei tęstinumą užtikrina svarbiausių ugdymo(si) principų atitiktis ir ugdymo(si) proceso kryptingumas – ugdymo(si) modeliavimas iš vaiko raidos ir ugdymosi perspektyvos, išskirtinis dėmesys žaidimo pedagogikai ir patirtiniam vaikų ugdymui(si). Siekiant nuosekliai pereiti iš vienos ugdymo programos į kitą, garantuojant kryptingą jos tęstinumą, numatomas vaikų ugdymo(si) rezultatų tęstinumas – tikslų, uždavinių, plėtojamų ugdymo(si) ir pasiekimų sričių, suderinamumas (pačių svarbiausių gebėjimų plėtojimas ikimokykliniame ir

priešmokykliniame amžiuje, palaipsniui augantis jų sudėtingumas, pereinant iš ikimokyklinio į priešmokyklinį ugdymą).
